

Vícerozměrná data, jejich popis a vizualizace

Vícerozměrná data

OBJEKTY (SUBJEKTY)	PROMĚNNÉ					
	ID	Pohlaví	Věk	Váha	MMSE skóre	Objem hipokampu ...
	1	muž	84	85,5	29	7030
	2	žena	25	62,0	28	6984
	3					
	4					
	...					

Poznámka: proměnné označovány i jako znaky, pozorování, diskriminátory, příznakové proměnné či příznaky

Anglicky označení pouze jedním termínem: feature

Maticový zápis datového souboru

PROMĚNNÉ

OBJEKTY (SUBJEKTY)	ID	Pohlaví	Věk	Váha	MMSE skóre	Objem hipokampu	...
	1	muž	84	85,5	29	7030	
2	žena	25	62,0	28	6984		
...							

$$\mathbf{X} = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \cdots & x_{1p} \\ x_{21} & x_{22} & \cdots & x_{2p} \\ \vdots & \vdots & & \vdots \\ x_{n1} & x_{n2} & \cdots & x_{np} \end{bmatrix}$$

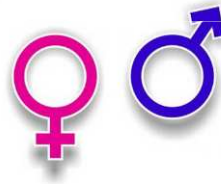
maticový zápis datového souboru n objektů (subjektů), které jsou popsány p proměnnými

jeden prvek matice x_{ij} je hodnota j -té proměnné u i -tého objektu (subjektu), přičemž $j = 1, \dots, p$ a $i = 1, \dots, n$

Typy dat - opakování

- **Kvalitativní (kategoriální) data:**

- Binární data

- Nominální data

- Ordinální data

- **Kvantitativní data:**

- Intervalová data

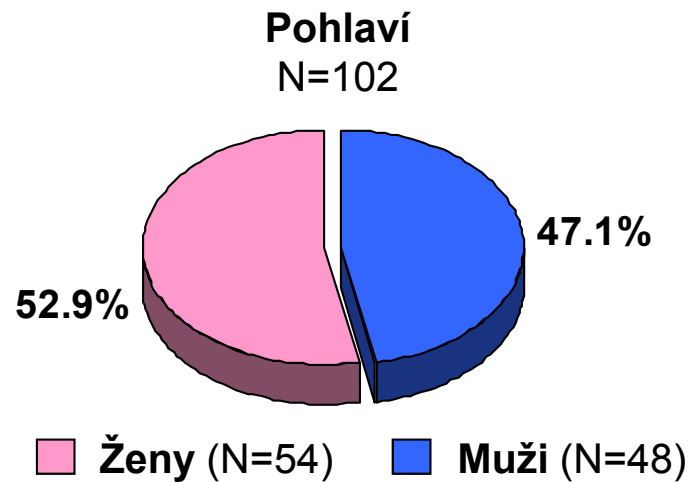

- Poměrová data

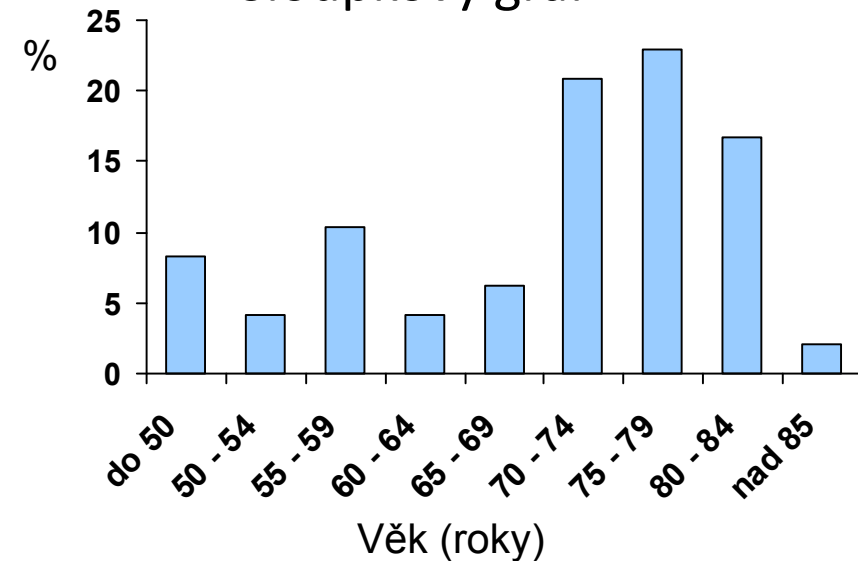

Vizualizace jednorozměrných dat - opakování

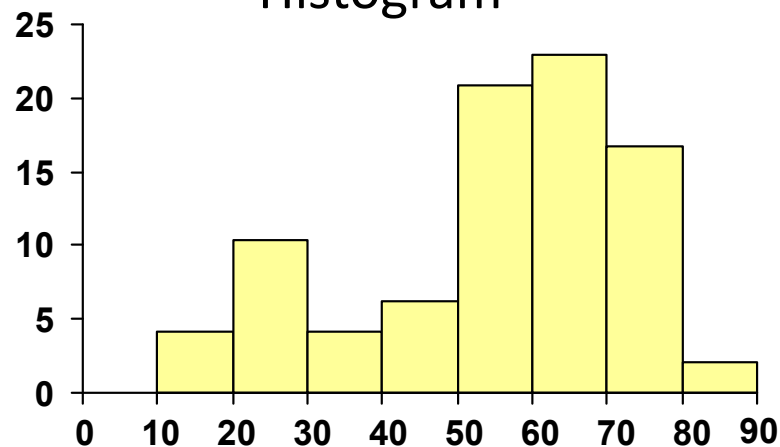
Koláčový graf

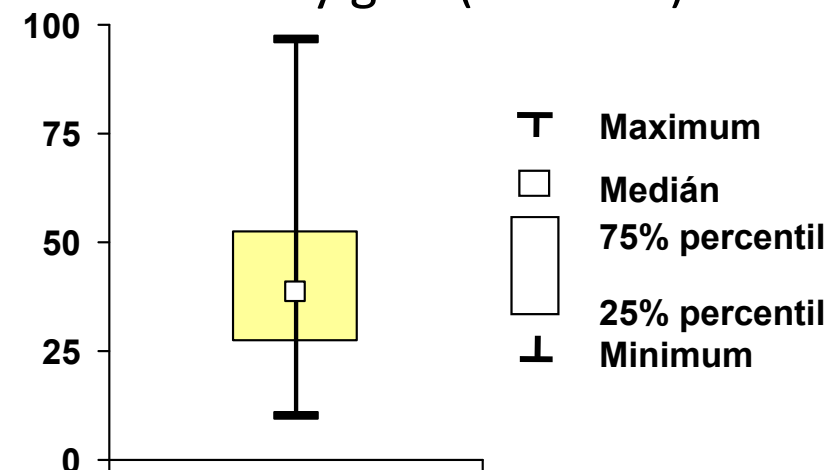
Sloupkový graf

Histogram

Krabicový graf (Box Plot)

K čemu nám může pomoci vizualizace dat?

→ odhalení problémů v datech

id	vek	pohlavi	cholesterol	vyska	vaha	obvod_pasu	obvod_boku	BMI	sys_tlak	dia_tlak
1	38	Z	4.6	164	45	60	87	16.7	120	80
2	36	Z	4.35	167	90	97	112	32.3	130	80
3	26	Z		178	70	72	94	22.1	127	80
4	25	Z	4.2	165	59	65	92	21.7	130	80
5	47	M	5.65	158		92	96	26.8	155	90
6	21	Z	6.35	172	61	69	98	20.6	135	80
7	23	Z	3.45	170	82	92	113	28.4	130	80
8	35	M	7.99	179	90	101	110	28.1	140	88
9	33	Z	4.88	167	57	70	92	20.4	140	85
10	48	Z	9.56	164	70	93	107	26.0	250	97
11	25	M	3.1	186	75	81	102	21.7	120	70
12	41	Z	10	167	62	71	101	22.2	140	90
13	29	ZZ	4.2	165	58	66	98	21.3	120	80
14	24	M	5.62	174	80	92	107	26.4	156	90
15	58	Z	7.9	164	63	73	100	23.4	135	90

Chybné hodnoty

Chybějící hodnoty

Odlehlé hodnoty

Problémy v datech – chybějící hodnoty

- snaha, aby v datech vůbec nenastaly
- pokud však nastanou, je silně nedoporučováno dělat každou analýzu na jinak velkém souboru (tzv. „casewise“ odstraňování objektů) → 3 možná řešení:
 1. vyloučit z analýzy všechny objekty, u nichž se vyskytla nějaká chybějící hodnota (tzv. „listwise“ odstranění objektů):
 - pokud chybějících hodnot mnoho, zbyde pouze málo objektů
 - pozor na systematicky chybějící hodnoty – může dojít ke zkreslení výsledků analýz
 - občas vhodné odstranit proměnné s mnoha chybějícími hodnotami místo objektů, pokud proměnné nejsou důležité pro analýzu
 2. definování souboru s vyplněnými „klíčovými“ proměnnými:
 - na tomto souboru provedena většina analýz
 - další analýzy dělány na podsouboru s menším počtem subjektů
 3. doplnění chybějících hodnot (tzv. imputace):
 - doplnění průměrem z hodnot, které jsou pro danou proměnnou k dispozici
 - doplnění hodnot na základě regresních modelů
 - pozor! doplnění hodnot však může zkreslit výsledky analýz

Problémy v datech – odlehlé hodnoty

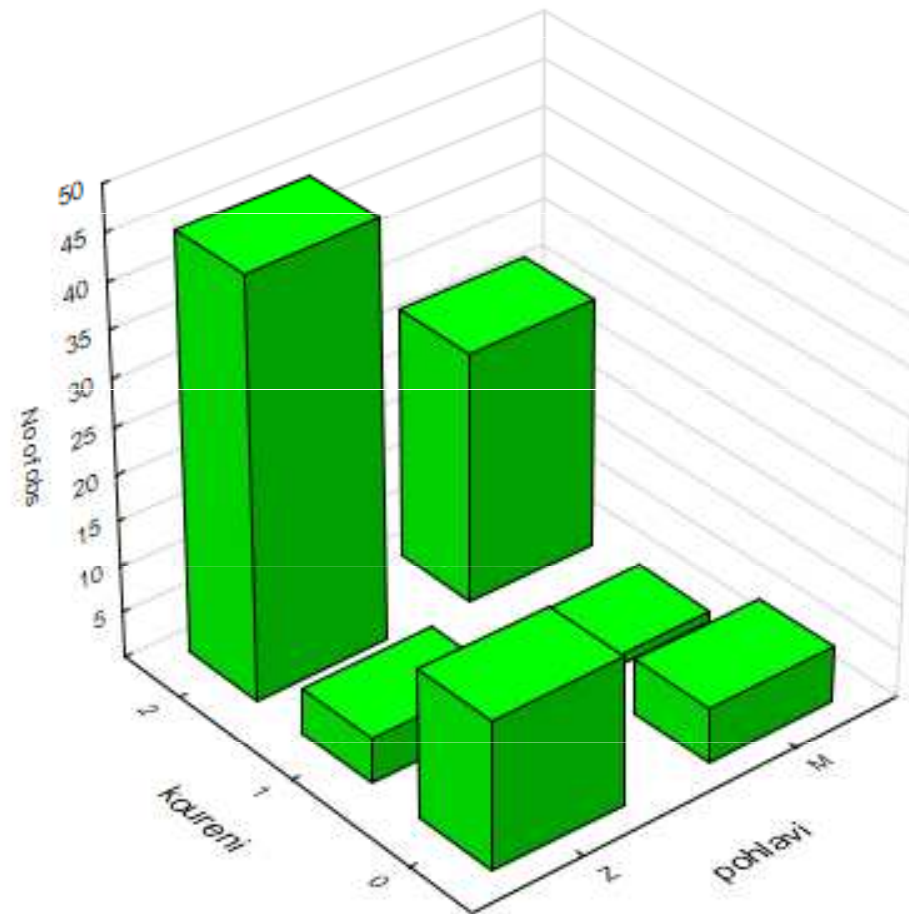
- k identifikaci odlehlých hodnot mohou pomoci např. tečkové, maticové či krabicové grafy
- je třeba rozlišovat:
 1. **odlehlé hodnoty, které jsou způsobeny chybou** (měřících přístrojů apod.) - jsou to většinou nereálné hodnoty → je vhodné je smazat a dále s nimi zacházet jako s chybějícími hodnotami
 2. **odlehlé hodnoty, které jsou fyziologické** (tzn. jsou to reálné hodnoty) → je vhodné tyto hodnoty v datech ponechat, pokud je to možné a nezkruslí to analýzu a použít neparametrické metody analýzy dat
 - příklad, kdy je vhodné odlehlou hodnotu v souboru ponechat: pacienti Alzheimerovou chorobou v našem souboru mají hodnotu MMSE skóre větší než 15, jeden pacient má však hodnotu skóre 7 (je to reálná hodnota, smazáním bychom uměle snížili variabilitu)
 - příklad, kdy je nevhodné odlehlou hodnotu v souboru ponechat: chceme měřit výšku 15-letých dětí – dítě trpící nanismem měřící 80 cm by průměrnou výšku velice zkreslilo, proto ho ze souboru vyřadíme

Vizualizace vícerozměrných dat

- 3D sloupkové grafy
- dvourozměrný histogram
- maticové grafy
- krabicové grafy pro více proměnných
- ikonové (symbolové) grafy:
 - profilové sloupce
 - profily
 - paprskové (hvězdicové) grafy
 - polygony
 - pavučinové grafy
 - Chernoffovy tváře

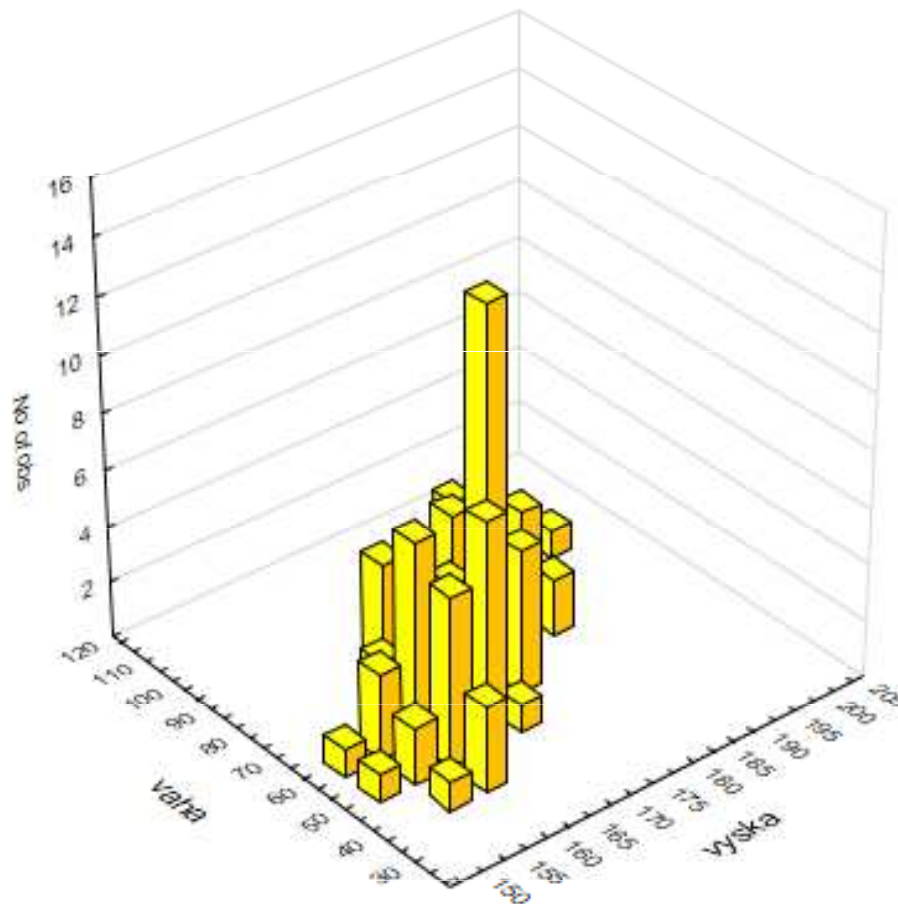
3D sloupkové grafy

- vzájemný výskyt kategorií dvou kategoriálních proměnných
- v softwaru Statistica: Graphs – 3D Sequential Graphs – Bivariate Histograms...

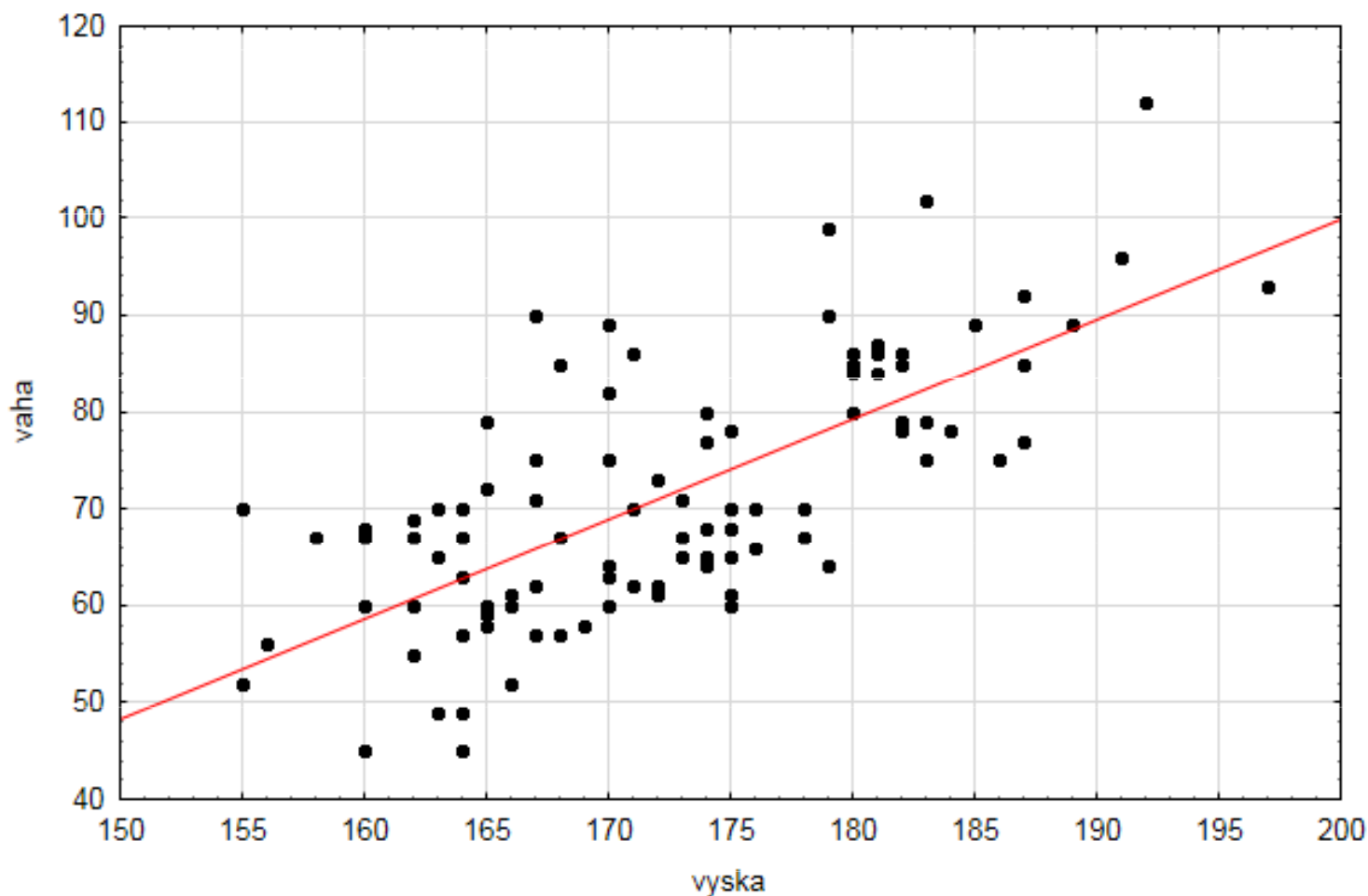
Dvourozměrný histogram

- pro vykreslení vztahu dvou spojitých proměnných
- v softwaru Statistica: Graphs – 3D Sequential Graphs – Bivariate Histograms...

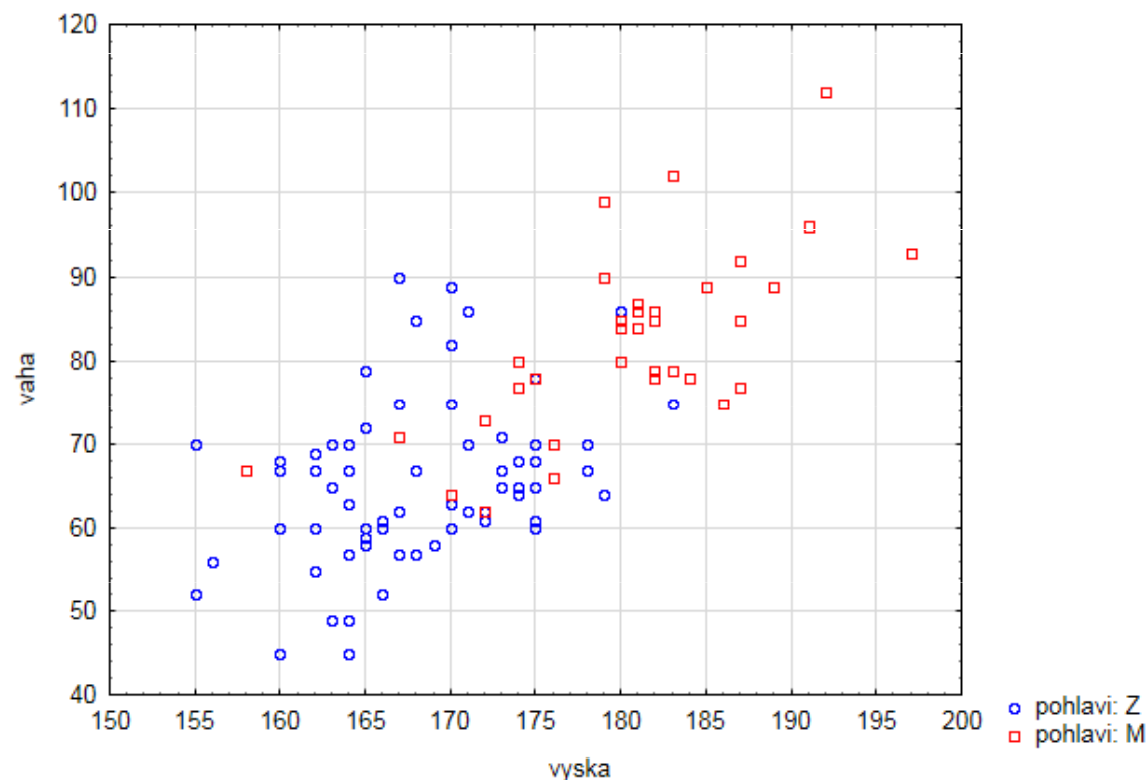
Tečkový graf

- rovněž pro vykreslení vztahu dvou spojitých proměnných
- v softwaru Statistica: Graphs – Scatterplots...

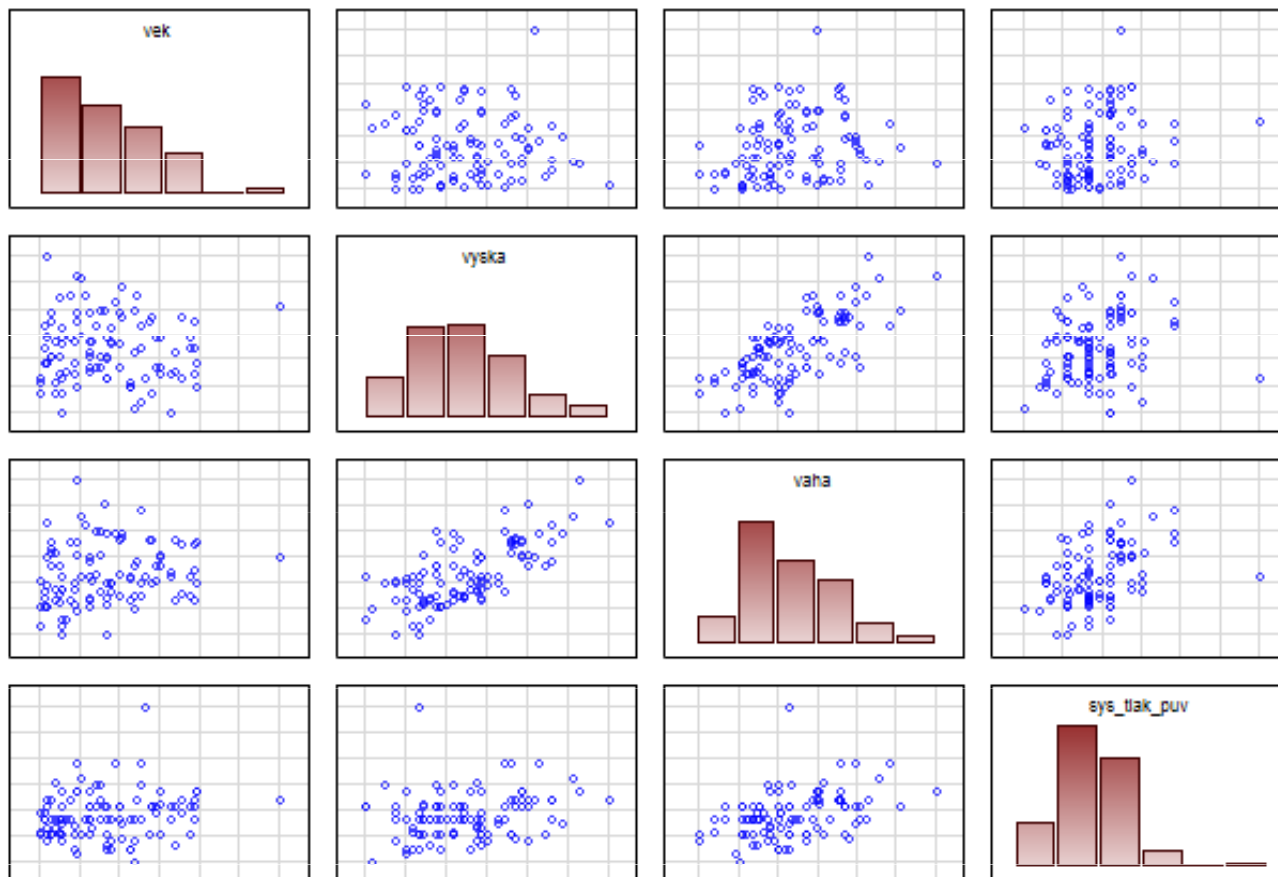
Tečkový graf – přidání kategoriální proměnné

- zahrnutí kategoriální proměnné do grafu použitím různých symbolů či barev pro jednotlivé skupiny určené danou kategoriální proměnnou
- v softwaru Statistica: Graphs – Scatterplots – na záložce Categorized zahrnout On u X-Categorized, vybrat kategoriální proměnnou pomocí Change Variable a změnit Layout na Overlaid

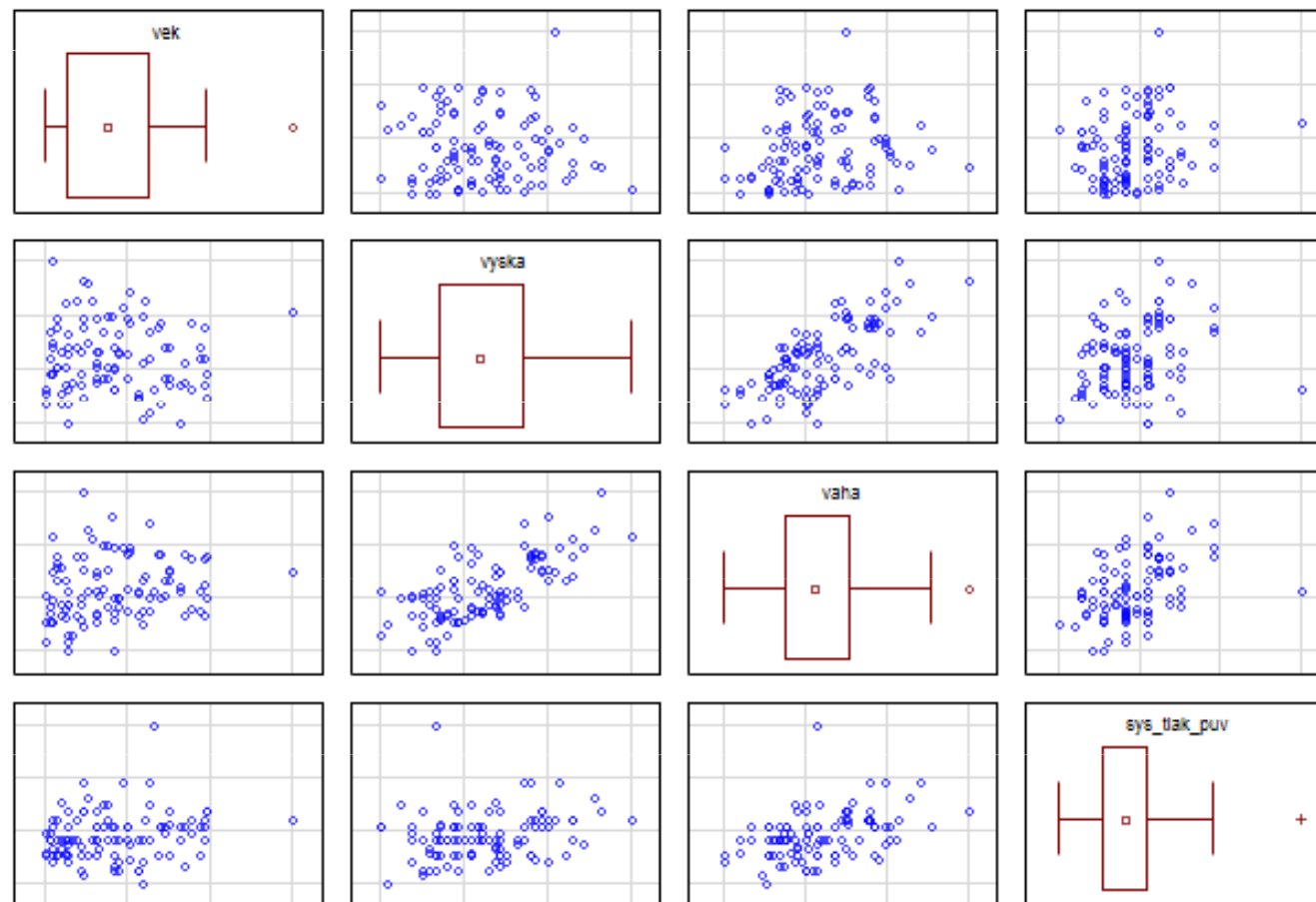
Maticový graf

- vykreslení vztahu více spojitých proměnných
- v softwaru Statistica: Graphs – Matrix Plots...
- upozornění: nastavení, jak se vypořádat s chybějícími hodnotami

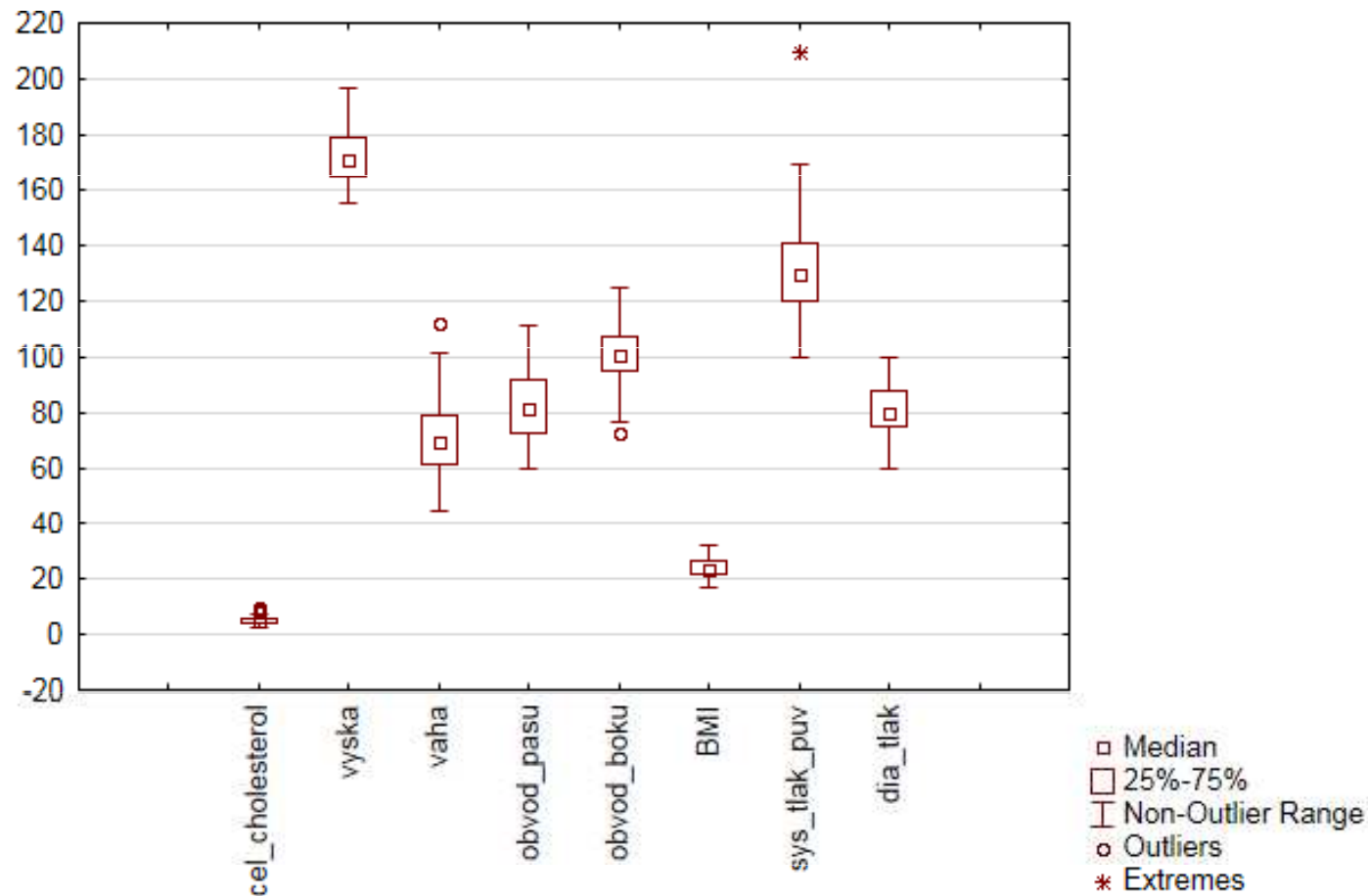
Maticový graf – na diagonále krabicové grafy

- v softwaru Statistica: Graphs – Matrix Plots...; na záložce Advanced zatrhnout Display: Box plot

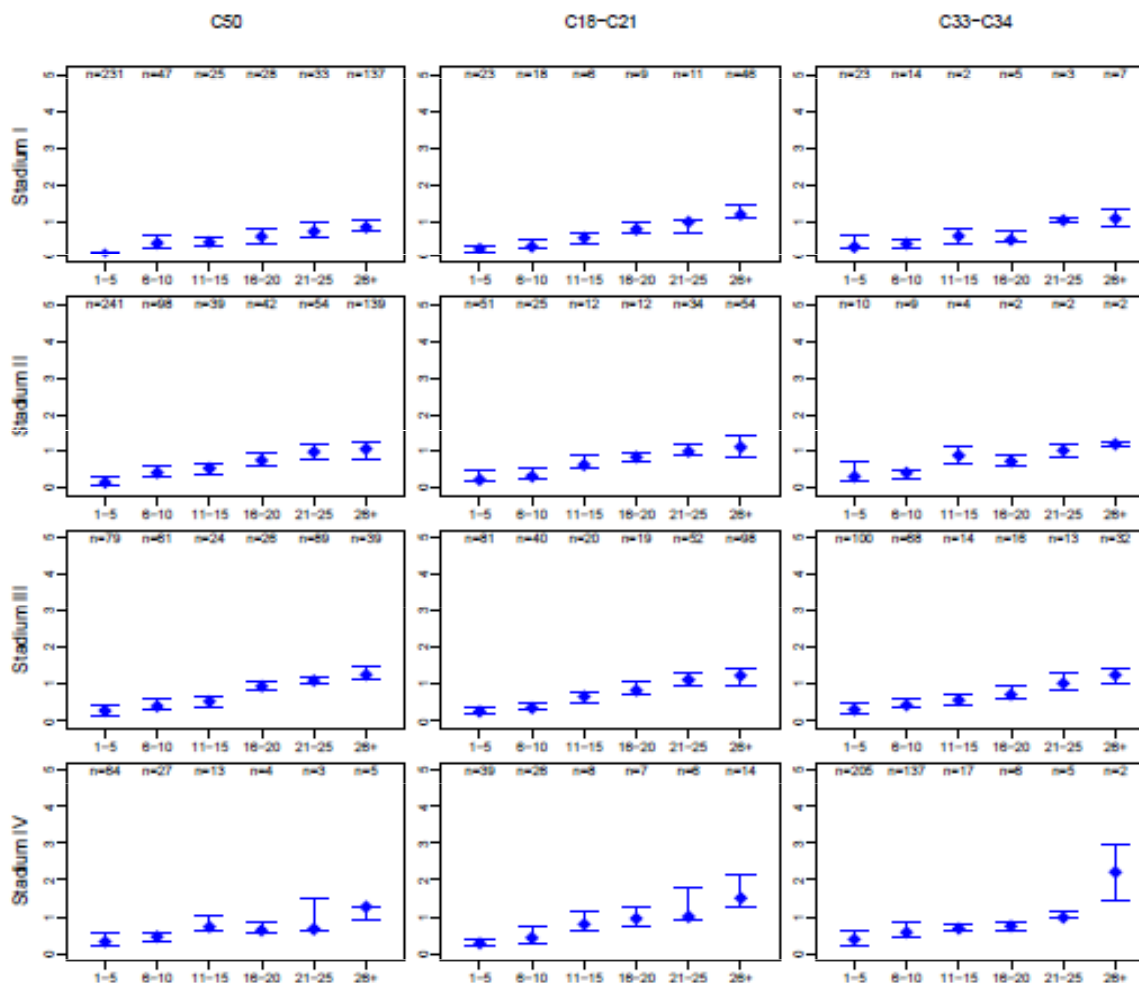
Krabicové grafy pro více proměnných

- ukáží nám, zda mají proměnné podobný rozsah hodnot
- v softwaru Statistica: označit příslušné sloupce v datech – Graphs – Graphs of Block Data – Box Plot: Block columns

Vícenásobné krabicové grafy

- umožňují znázornění vztahu několika kvalitativních proměnných a jedné kvantitativní proměnné

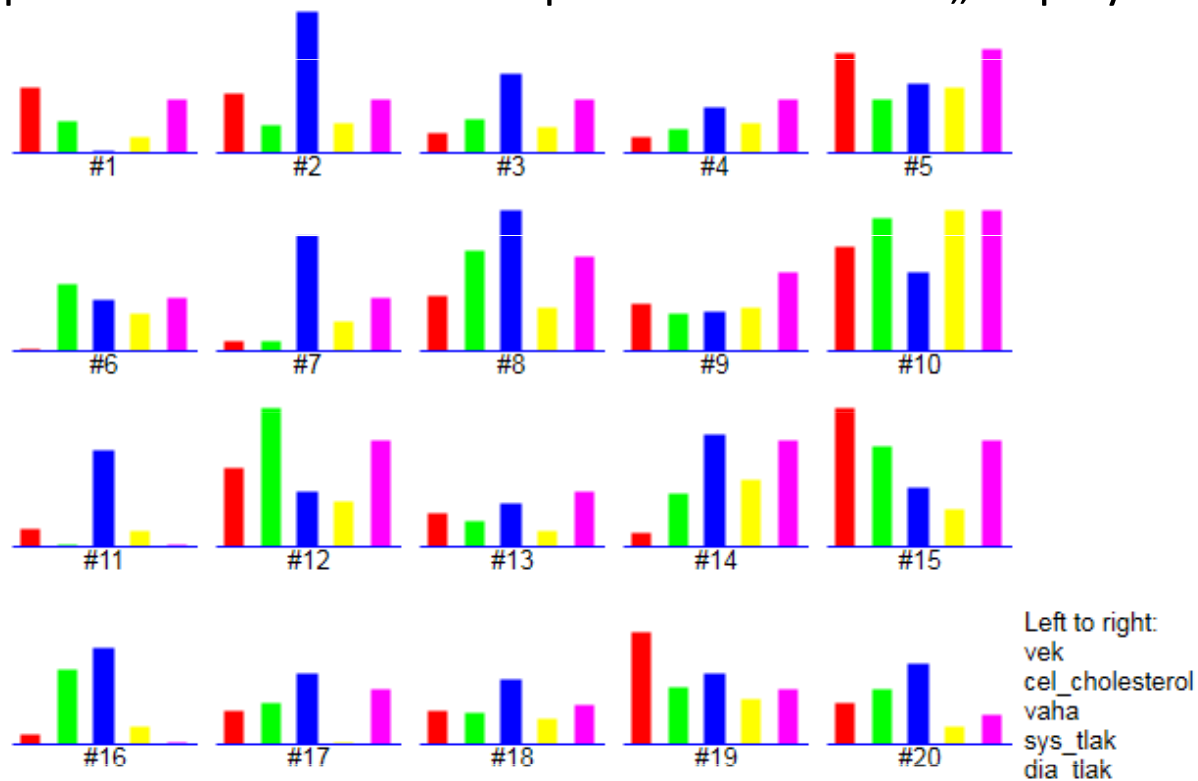

Ikonové (symbolové) grafy

- hodnoty znaků znázorněny jako geometrické útvary či symboly
- každému objektu (subjektu) odpovídá jeden obrazec složený z těchto geometrických útvarů či symbolů
- umožní vizuálně porovnat, které objekty (subjekty) jsou si podobné
- mnoho druhů, v softwaru Statistica např.:
 1. Profilové sloupce
 2. Profily
 3. Paprskové (hvězdicové) grafy
 4. Polygony
 5. Pavučinové grafy
 6. Chernoffovy tváře

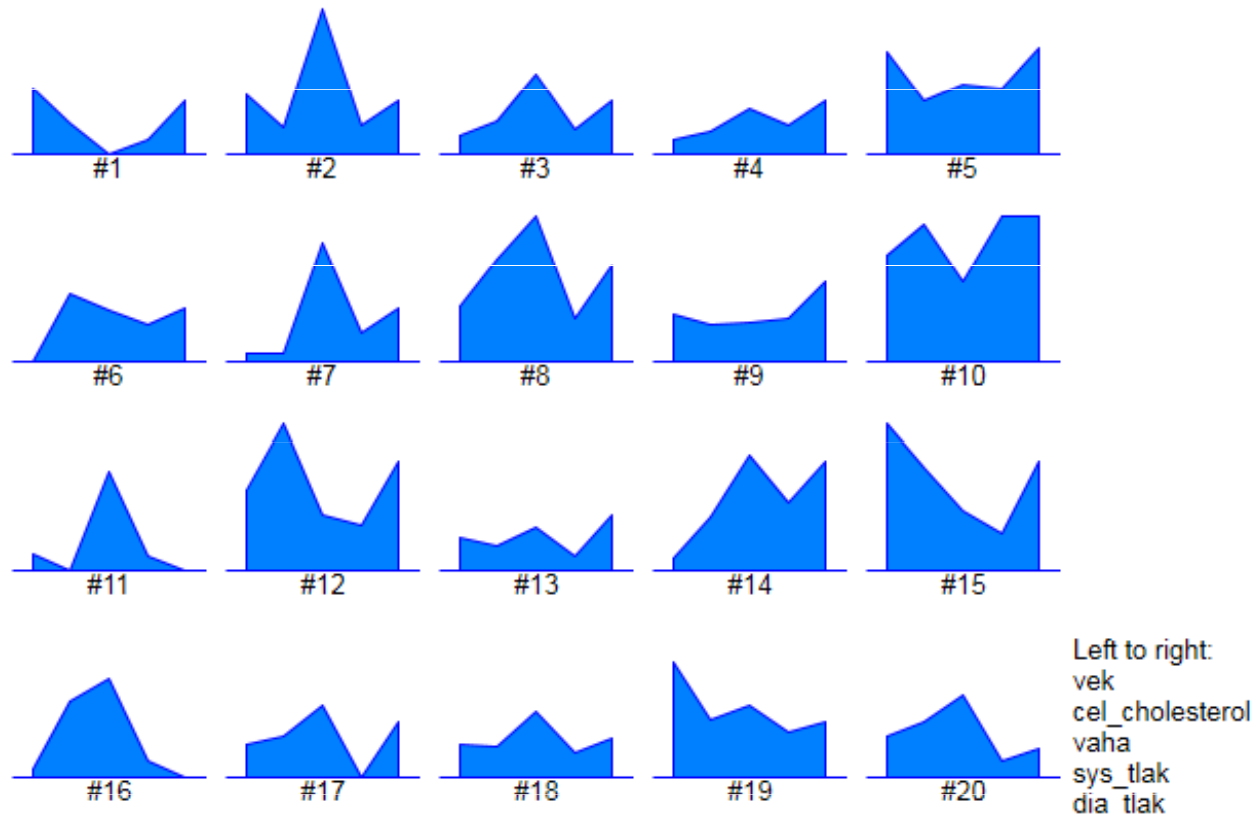
Ikonové grafy – profilové sloupce

- výšky sloupců odpovídají relativním hodnotám proměnných (relativní hodnota je podíl původní hodnoty a maxima z absolutních hodnot dané proměnné)
- v softwaru Statistica: Graphs – Icon Plots... – Graph type: **Columns**
– zvolit proměnné – na záložce Options 1 zatrhnout „Display case labels“

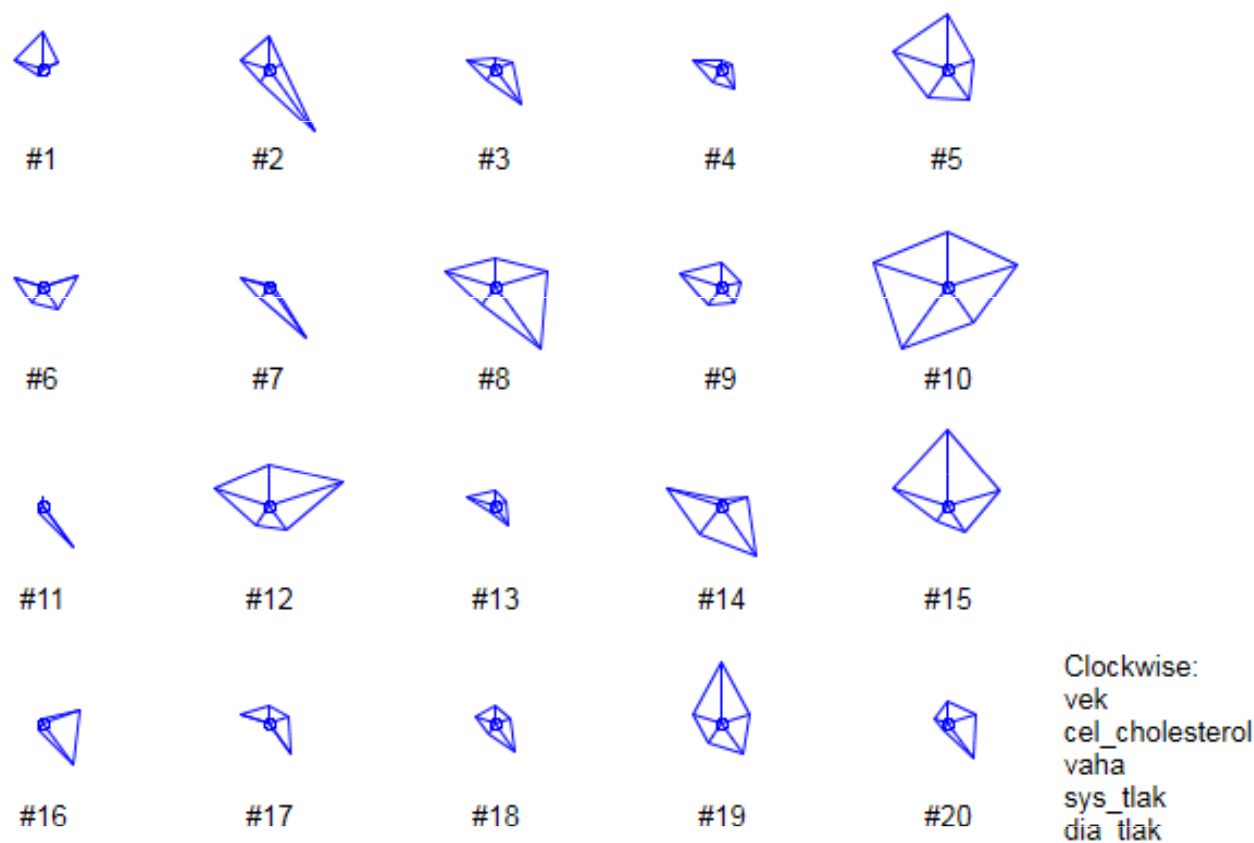
Ikonové grafy – profily

- obdoba profilových sloupců, jen se středy horních hran profilových sloupců spojí úsečkami
- v softwaru Statistica: Graphs – Icon Plots... – Graph type: **Profiles**
– zvolit proměnné – na záložce Options 1 zatrhnout „Display case labels“

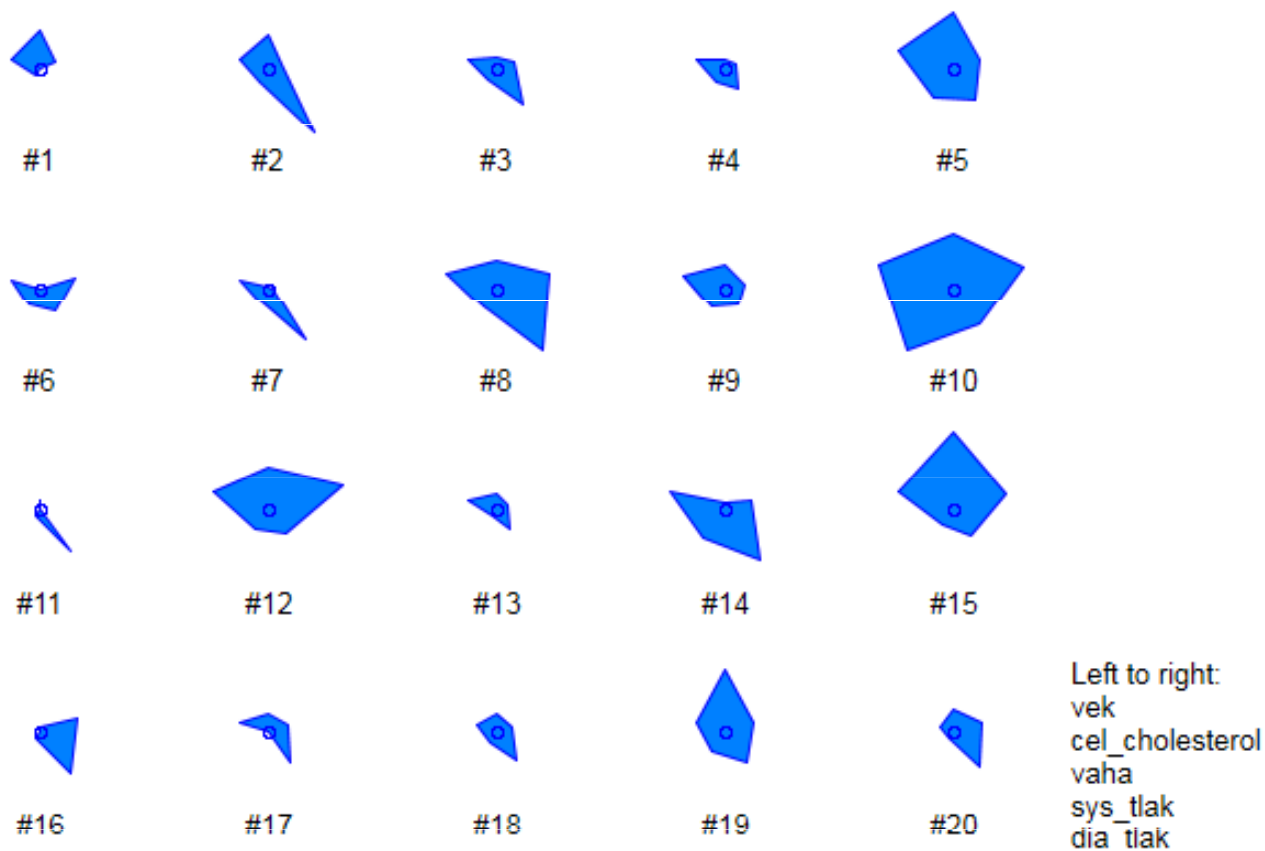
Ikonové grafy – paprskové (hvězdicové) grafy

- vzdálenosti od středu odpovídají relativním hodnotám proměnných
- v softwaru Statistica: Graphs – Icon Plots... – Graph type: **Stars**
– zvolit proměnné – na záložce Options 1 zatrhnout „Display case labels“

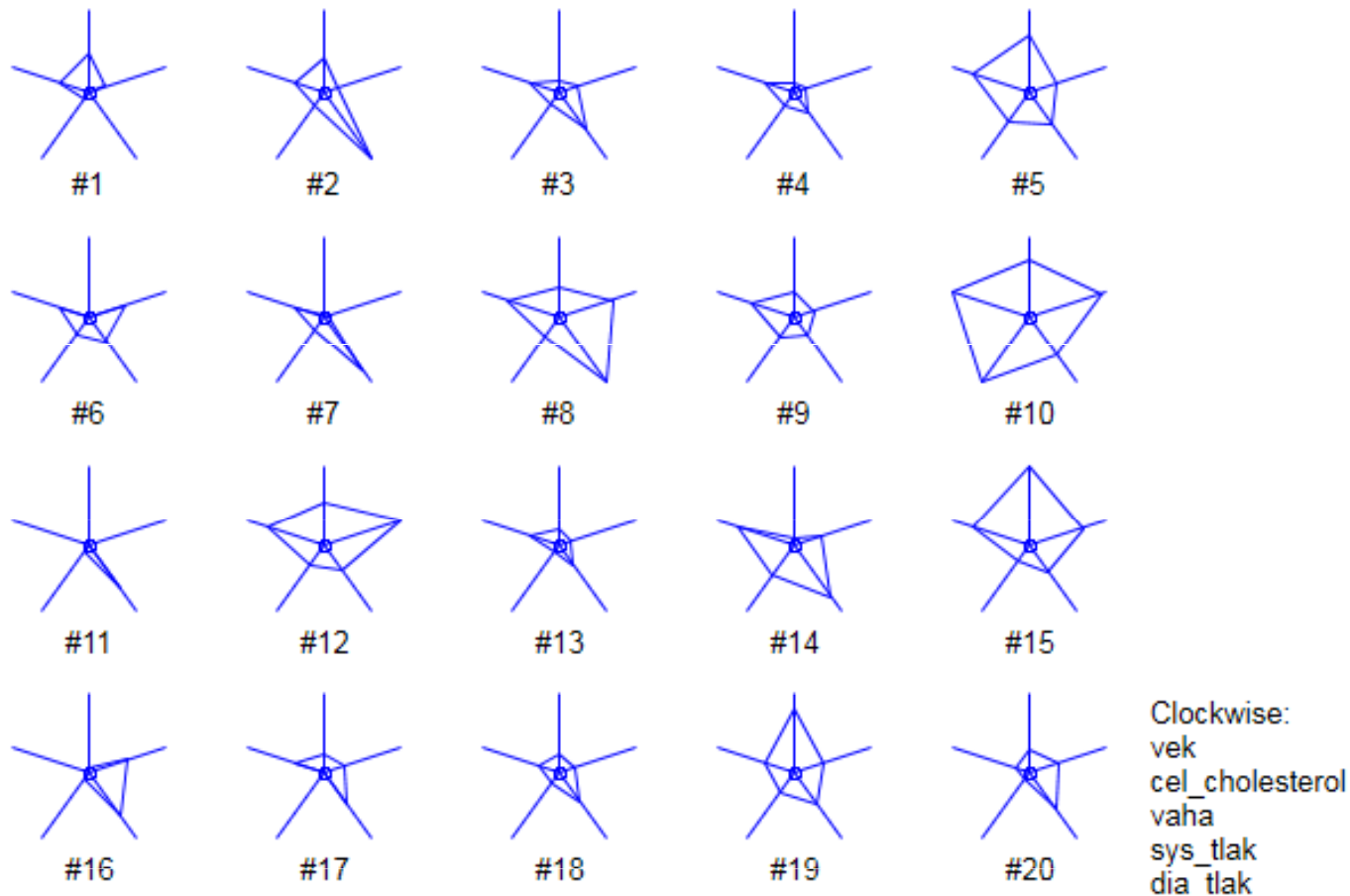
Ikonové grafy – polygony

- obdoba paprskových grafů, jen jsou vyplněné
- v softwaru Statistica: Graphs – Icon Plots... – Graph type: **Polygons**
– zvolit proměnné – na záložce Options 1 zatrhnout „Display case labels“

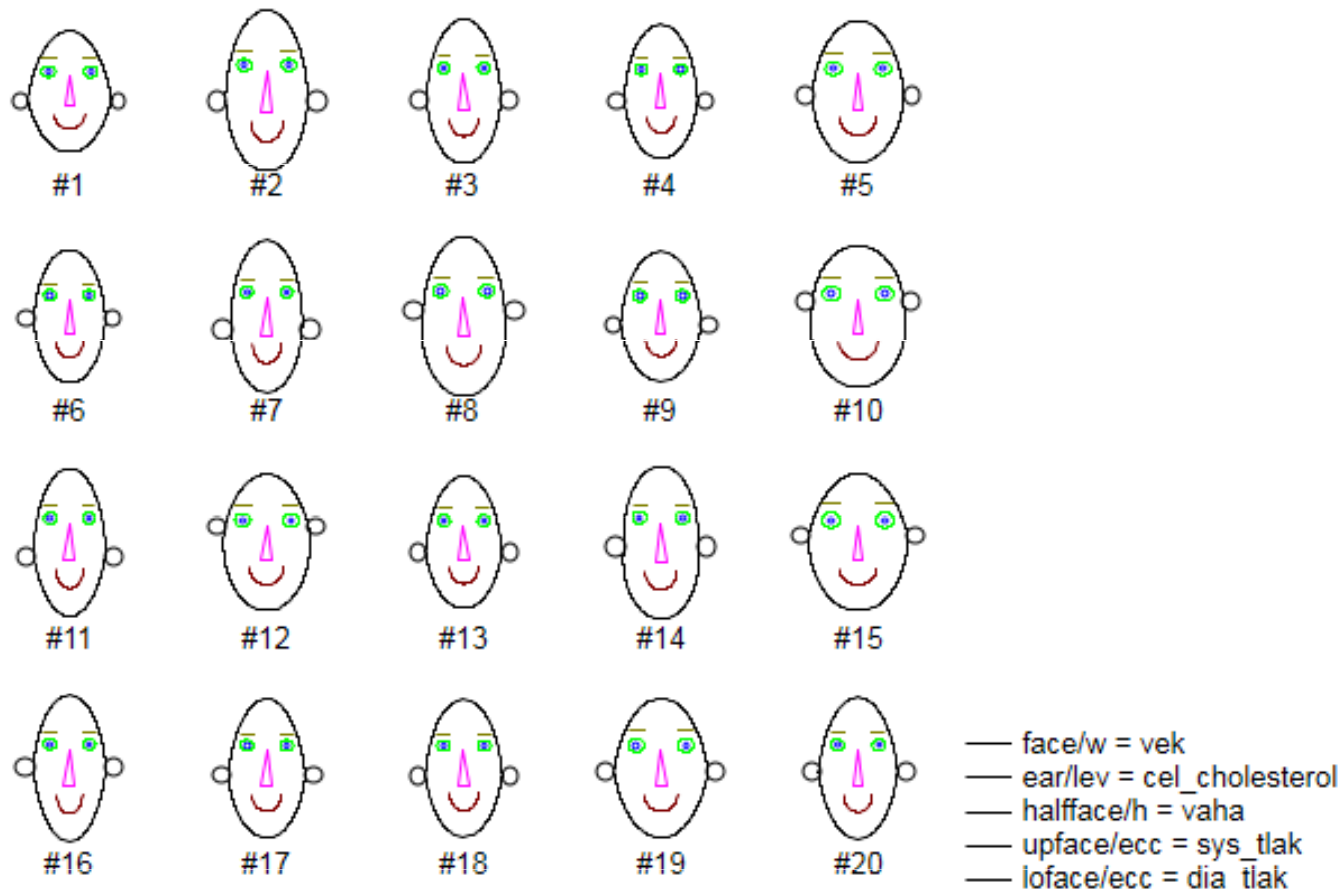
Ikonové grafy – pavučinové grafy

- obdoba paprskových grafů, přidáno znázornění maxima absolutních hodnot
- v softwaru Statistica: Graphs – Icon Plots... – Graph type: **Sun Rays**
– zvolit proměnné – na záložce Options 1 zatrhnout „Display case labels“

Ikonomé grafy – Chernoffovy tváře

- proměnné znázorněny jako části obličeje
- v softwaru Statistica: Graphs – Icon Plots... – Graph type: **Chernoff Faces**
– zvolit proměnné – na záložce Options 1 zatrhnout „Display case labels“

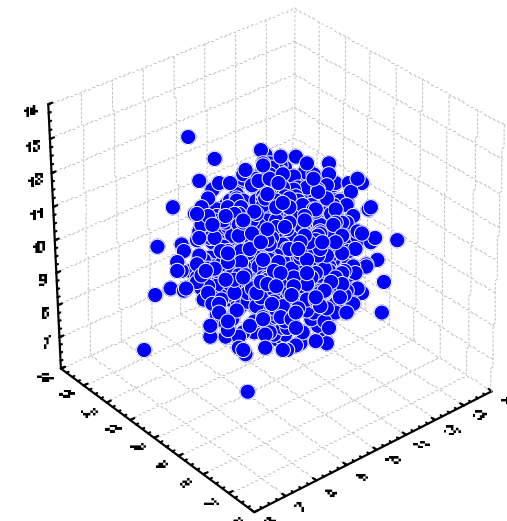
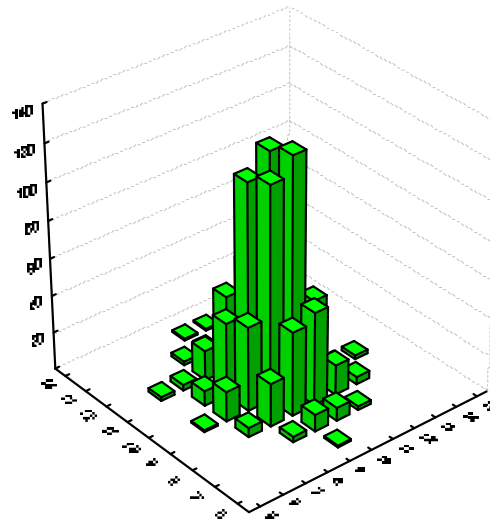
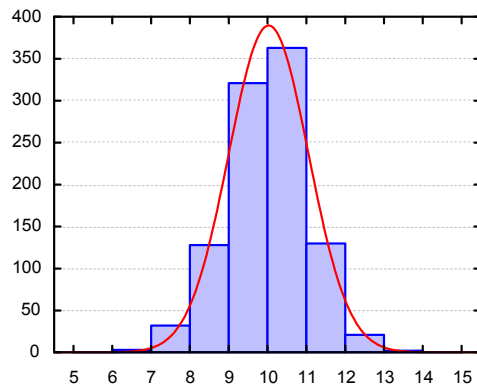
Vícerozměrné statistické rozdělení a testy

Význam rozdělení ve vícerozměrném prostoru

- Použitelnost mnohých klasických statistických metod a postupů vyžaduje předpoklad o normálním rozdělení sledovaných proměnných.
- Podmínka normality vyplývá z toho, že metody založené na tomto předpokladu mohou využít kompletní matematický aparát schovaný za danou statistickou metodou. Tyto metody jsou také relativně snadno pochopitelné a se získanými řešeními se dobře pracuje.
- Ovšem v reálném světě bývá obtížné předpoklad o normálním rozložení dodržet, v mnohých oblastech přírodních a mnohdy i technických oborů není tento předpoklad samozřejmostí.
- Předpokládejme však normalitu a předpoklad o jedné normálně rozložené náhodné proměnné můžeme rozšířit na předpoklad simultánního normálního rozložení dvou a více náhodných proměnných. Některé vícerozměrné postupy a metody vycházejí z předpokladu vícerozměrného normálního rozdělení. Vícerozměrné normální rozdělení může být také velmi užitečnou aproximací různých jiných simultánních rozdělení.

Rozdělení dat ve vícerozměrném prostoru

- Klasická jednorozměrná rozdělení a testy mají svůj protějšek ve vícerozměrném prostoru; analogii lze nalézt v podstatě ke každému z nich
- Obrázky zobrazují 1D, 2D a 3D normální rozdělení
- Při popisu vícerozměrných dat se uplatňují stejné charakteristiky jako při popisu dat jednorozměrných, nicméně nyní již ne jako jedno číslo, ale jako vektor

Pojmy popisu vícerozměrných rozdělání

- Centroid
 - průměr nebo medián nebo jiná charakteristika středu spočtená pro všechny dimenze
 - Je popsán vektorem charakteristik středu
 - Používán jako popisná statistika nebo i jako součást výpočtu shlukovacích metod
 - „virtuální střed vícerozměrného shluku“
- Medoid
 - Medoid je reprezentativní objekt datového souboru nebo shluku v datech, jehož průměr podobnosti od všech ostatních objektů v datech nebo ve shluku je minimální.
 - Medoid má podobný význam jako průměr nebo centroid, jen je vždy reprezentován reálným objektem z datového souboru.
 - Medoid bývá nejčastěji používán tam, kde není definován průměr nebo centroid (např. tří a vícerozměrný prostor). Tento termín se používá při shlukové analýze.

Vícerozměrné charakteristiky rozdělení

- Základní charakteristikou vícerozměrného rozdělení je vektor středních hodnot (vektor průměrů)

$$E(\mathbf{X}) = \begin{bmatrix} E(X_1) \\ E(X_2) \\ \vdots \\ E(X_p) \end{bmatrix}$$

- a kovariační matice

$$\Sigma = \text{var}(\mathbf{X}) = \text{cov}(\mathbf{X}) = \begin{pmatrix} \sigma_1^2 & \sigma_1\sigma_2 & \cdots & \sigma_1\sigma_p \\ \sigma_2\sigma_1 & \sigma_2^2 & \cdots & \sigma_2\sigma_p \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \sigma_p\sigma_1 & \sigma_p\sigma_2 & \cdots & \sigma_p^2 \end{pmatrix}$$

- kde je σ_{ij} kovariance dvou náhodných veličin, tj.

$$\sigma_{ij} = \text{cov}(X_i, X_j) = E(X_i - E(X_i))(X_j - E(X_j))$$

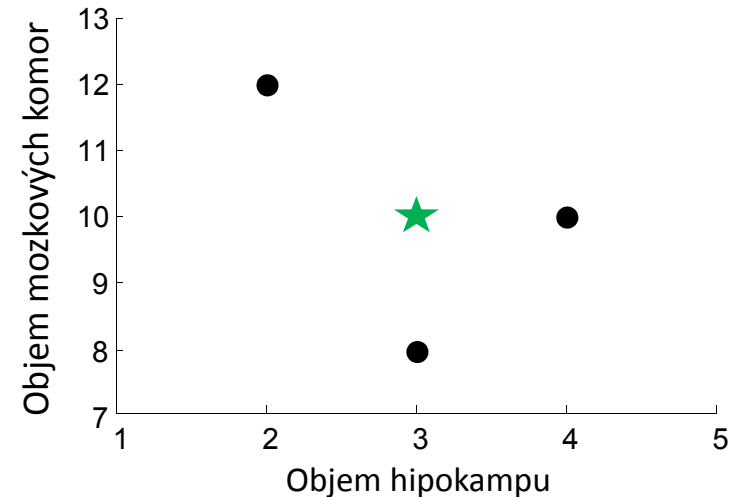
Příklad

- Spočtete vektor středních hodnot a výběrovou kovarianční matici pro soubor 3 subjektů, u nichž byly naměřeny hodnoty objemu hipokampu a mozkových komor, přičemž naměřené hodnoty byly zaznamenány do následující datové matice:

$$\mathbf{X} = \begin{bmatrix} 2 & 12 \\ 4 & 10 \\ 3 & 8 \end{bmatrix}$$

Příklad - řešení

ID	Objem hipokampu	Objem mozkových komor
1	2	12
2	4	10
3	3	8

Vektor středních hodnot:

$$\bar{\mathbf{x}} = \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_{i1} \quad \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_{i2} \right] = \left[\frac{1}{3} (2 + 4 + 3) \quad \frac{1}{3} (12 + 10 + 8) \right] = [3 \quad 10]$$

Kovarianční matice: $\mathbf{S} = \begin{bmatrix} s_{11} & s_{12} \\ s_{21} & s_{22} \end{bmatrix}$, kde:

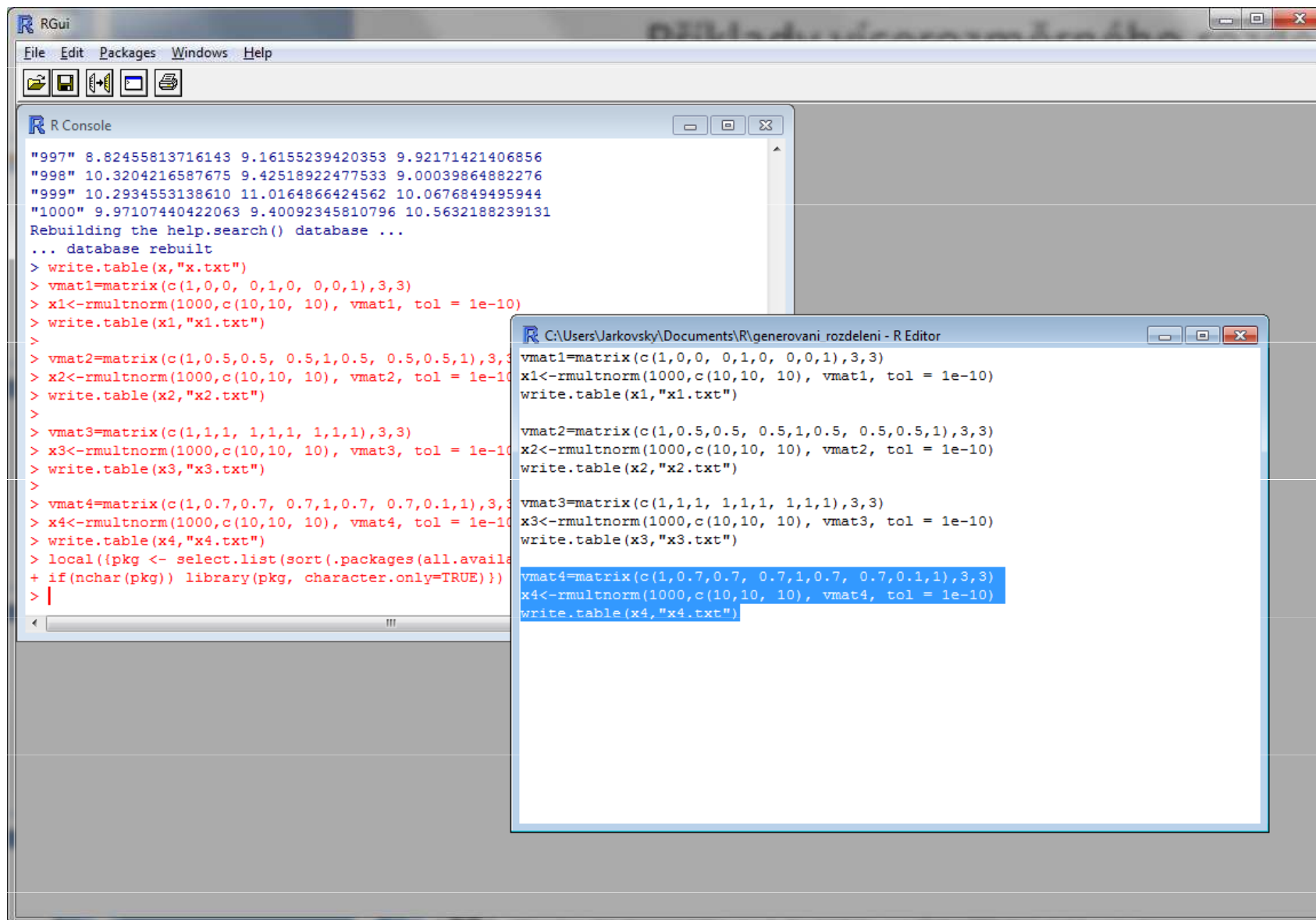
$$s_{11} = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_{i1} - \bar{x}_1)^2 = \frac{1}{3-1} ((2-3)^2 + (4-3)^2 + (3-3)^2) = \frac{1}{2} (1 + 1 + 0) = 1$$

$$s_{22} = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_{i2} - \bar{x}_2)^2 = \frac{1}{3-1} ((12-10)^2 + (10-10)^2 + (8-10)^2) = 4$$

$$s_{21} = s_{12} = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_{i1} - \bar{x}_1)(x_{i2} - \bar{x}_2) = \frac{1}{3-1} ((2-3)(12-10) + (4-3)(10-10) + (3-3)(8-10)) = -1 \quad \rightarrow \mathbf{S} = \begin{bmatrix} 1 & -1 \\ -1 & 4 \end{bmatrix}$$

Příklady vícerozměrného rozdělení

- R – knihovna MSBVAR


```
RGui
File Edit Packages Windows Help
R Console
"997" 8.82455813716143 9.16155239420353 9.92171421406856
"998" 10.3204216587675 9.42518922477533 9.00039864882276
"999" 10.2934553138610 11.0164866424562 10.0676849495944
"1000" 9.97107440422063 9.40092345810796 10.5632188239131
Rebuilding the help.search() database ...
... database rebuilt
> write.table(x,"x.txt")
> vmat1=matrix(c(1,0,0, 0,1,0, 0,0,1),3,3)
> x1<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat1, tol = 1e-10)
> write.table(x1,"x1.txt")
>
> vmat2=matrix(c(1,0.5,0.5, 0.5,1,0.5, 0.5,0.5,1),3,3)
> x2<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat2, tol = 1e-10)
> write.table(x2,"x2.txt")
>
> vmat3=matrix(c(1,1,1, 1,1,1, 1,1,1),3,3)
> x3<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat3, tol = 1e-10)
> write.table(x3,"x3.txt")
>
> vmat4=matrix(c(1,0.7,0.7, 0.7,1,0.7, 0.7,0.1,1),3,3)
> x4<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat4, tol = 1e-10)
> write.table(x4,"x4.txt")
> local({pkg <- select.list(sort(.packages(all.available))
+ if(nchar(pkg)) library(pkg, character.only=TRUE))})
> |

C:\Users\Jarkovsky\Documents\R\generovani rozdeleni - R Editor
vmat1=matrix(c(1,0,0, 0,1,0, 0,0,1),3,3)
x1<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat1, tol = 1e-10)
write.table(x1,"x1.txt")

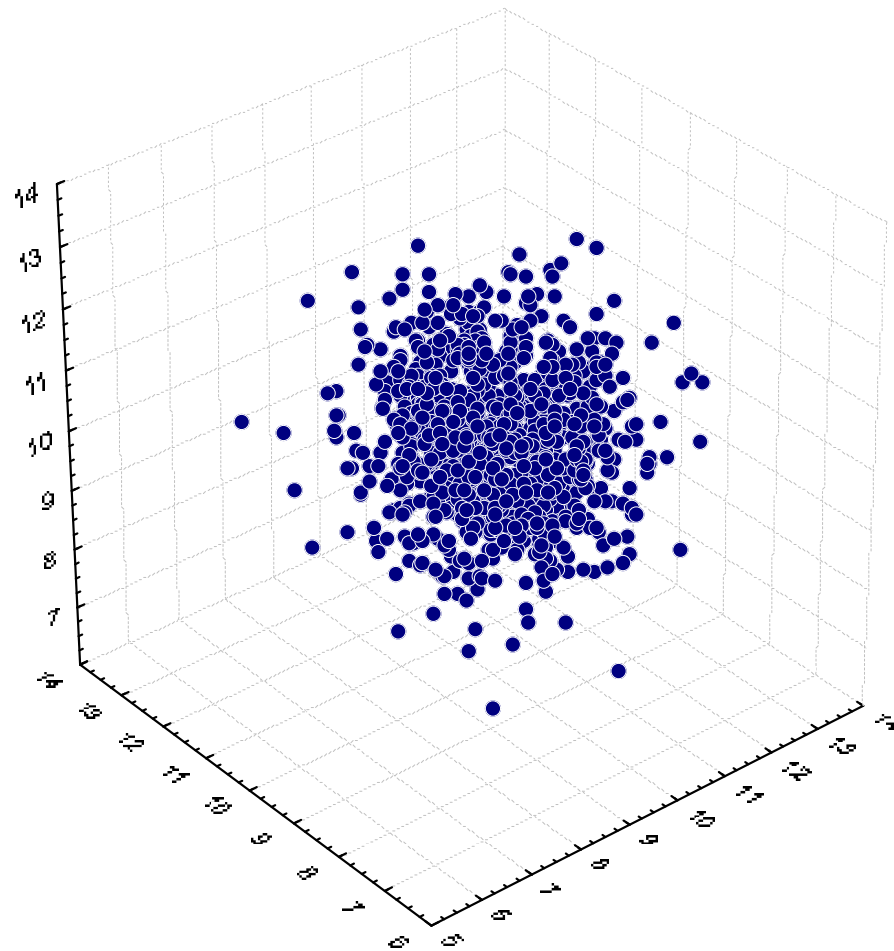
vmat2=matrix(c(1,0.5,0.5, 0.5,1,0.5, 0.5,0.5,1),3,3)
x2<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat2, tol = 1e-10)
write.table(x2,"x2.txt")

vmat3=matrix(c(1,1,1, 1,1,1, 1,1,1),3,3)
x3<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat3, tol = 1e-10)
write.table(x3,"x3.txt")

vmat4=matrix(c(1,0.7,0.7, 0.7,1,0.7, 0.7,0.1,1),3,3)
x4<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat4, tol = 1e-10)
write.table(x4,"x4.txt")
```

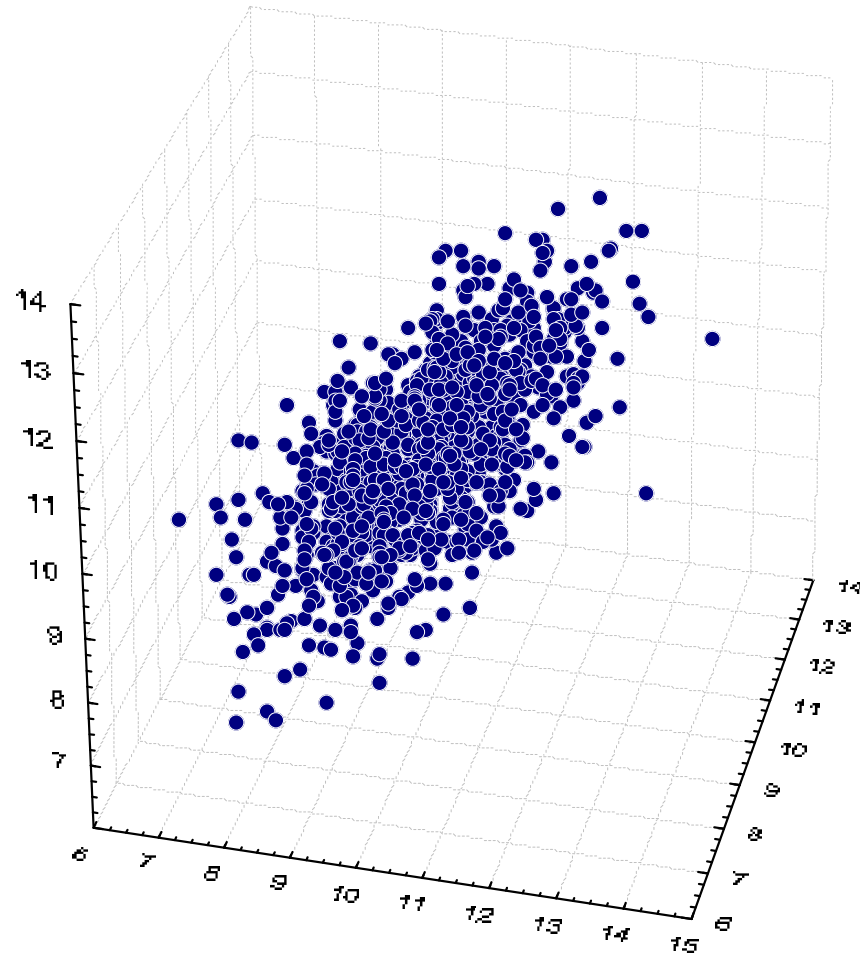

Příklad vícerozměrného rozdělení I

```
vmat1=matrix(c(1,0,0, 0,1,0, 0,0,1),3,3)  
x1<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat1, tol = 1e-10)  
write.table(x1,"x1.txt")
```


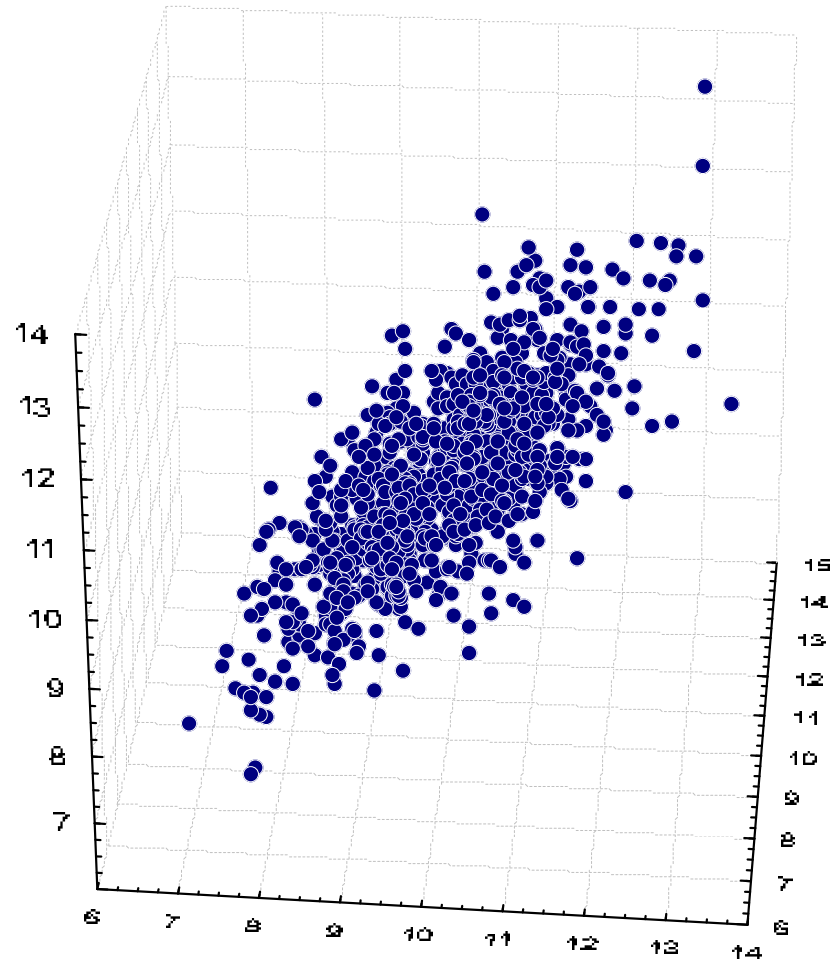
Příklad vícerozměrného rozdělení II

```
vmat2=matrix(c(1,0.5,0.5, 0.5,1,0.5, 0.5,0.5,1),3,3)  
x2<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat2, tol = 1e-10)  
write.table(x2,"x2.txt")
```


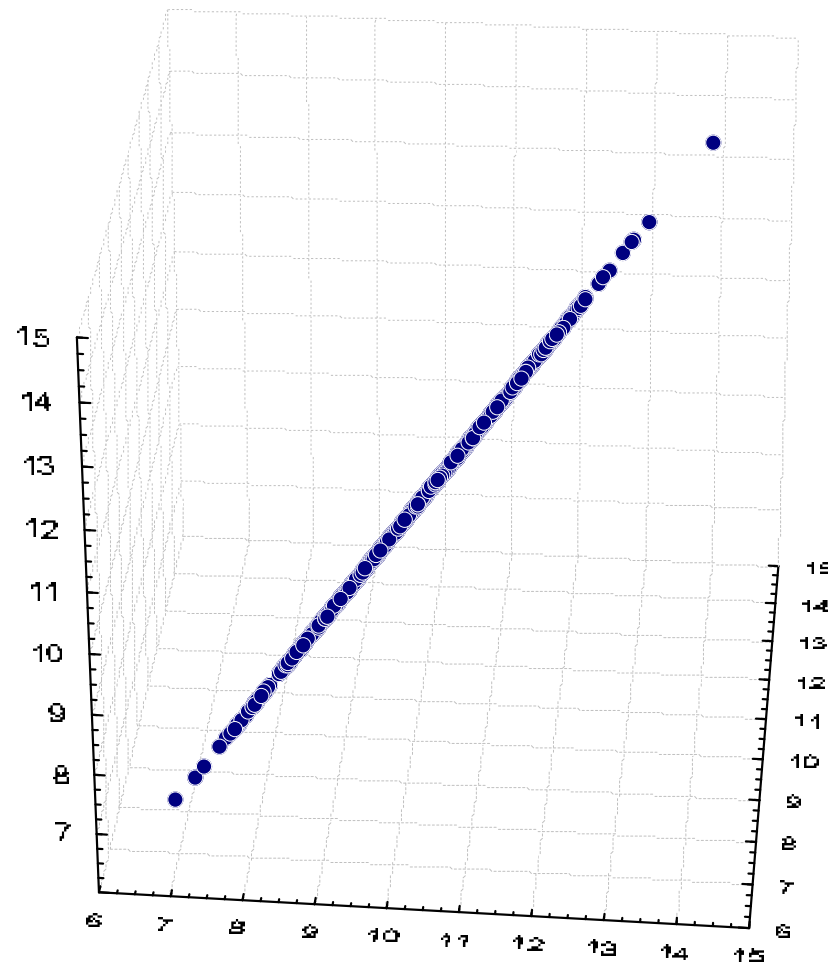
Příklad vícerozměrného rozdělení III

```
vmat4=matrix(c(1,0.7,0.7, 0.7,1,0.7, 0.7,0.1,1),3,3)  
x4<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat4, tol = 1e-10)  
write.table(x4,"x4.txt")
```


Příklad vícerozměrného rozdělení IV

```
vmat3=matrix(c(1,1,1, 1,1,1, 1,1,1),3,3)  
x3<-rmultnorm(1000,c(10,10, 10), vmat3, tol = 1e-10)  
write.table(x3,"x3.txt")
```


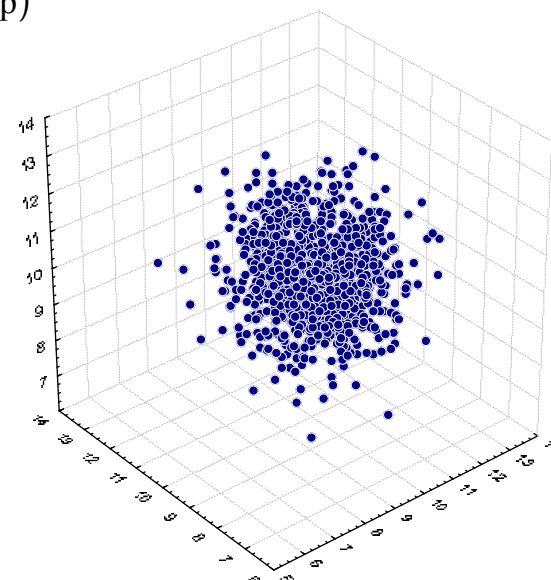
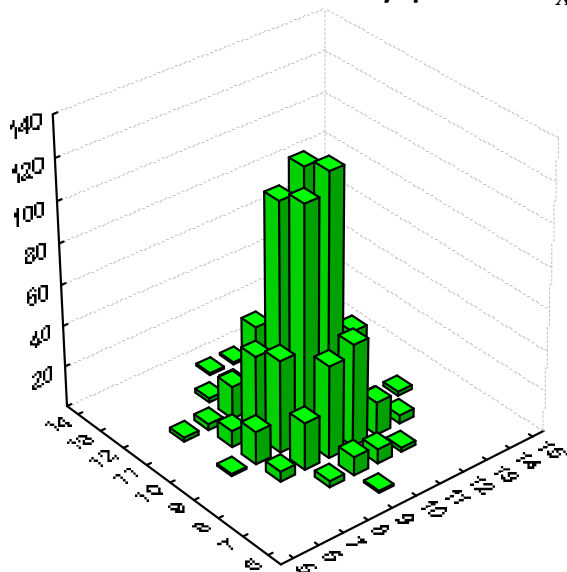
Wishartovo rozdělení

- Wishartovo rozdělení je vícerozměrným zobecněním chi-square rozdělení
- Při odvození některých důležitých algoritmů ve vícerozměrné statistické analýze se uplatňuje dále uvedená vlastnost Wishartova rozdělení.
- Součet nezávislých náhodných matic s Wishartovým rozdělením se shodnou střední hodnotou je rovněž Wishartovo rozdělení se stejnou střední hodnotou, přičemž stupně volnosti se sčítají.

$$\left. \begin{array}{l} \mathbf{A} = \mathbf{A}_1 + \mathbf{A}_2 + \dots + \mathbf{A}_H \\ \mathbf{A}_h \sim W_p(v_h, \Sigma), h = 1, 2, \dots, H \end{array} \right\} \longrightarrow \mathbf{A} \sim W_p\left(\sum_{h=1}^H v_h, \Sigma\right)$$

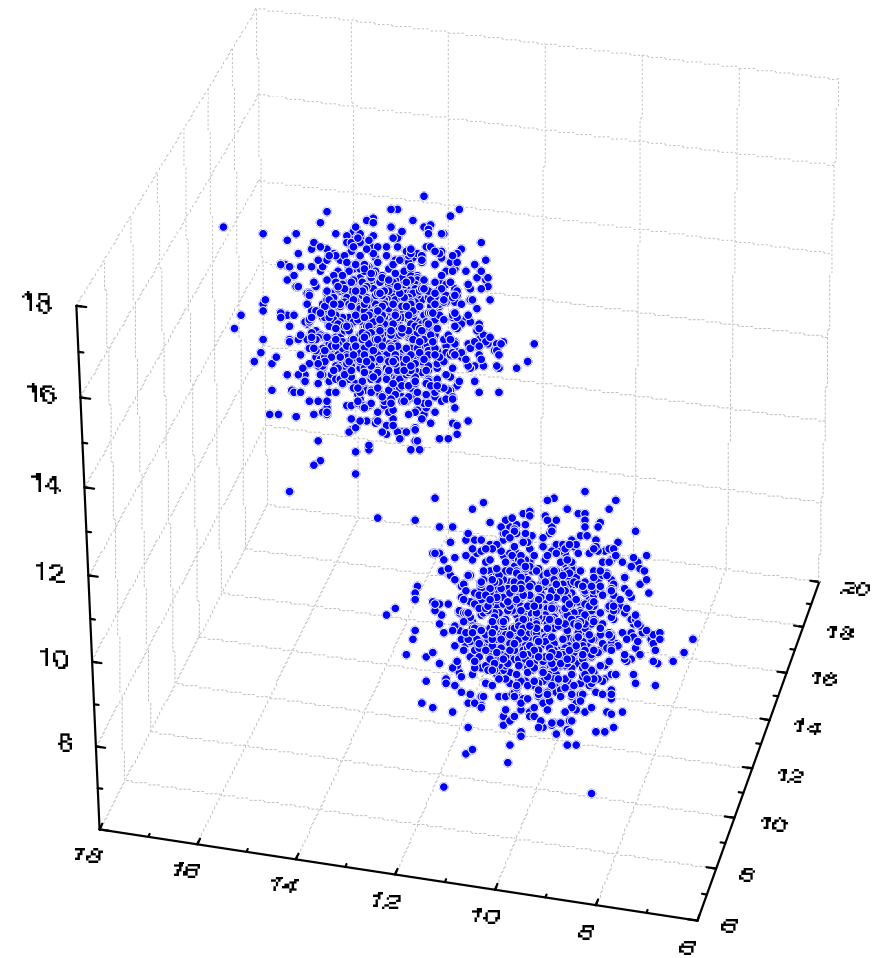
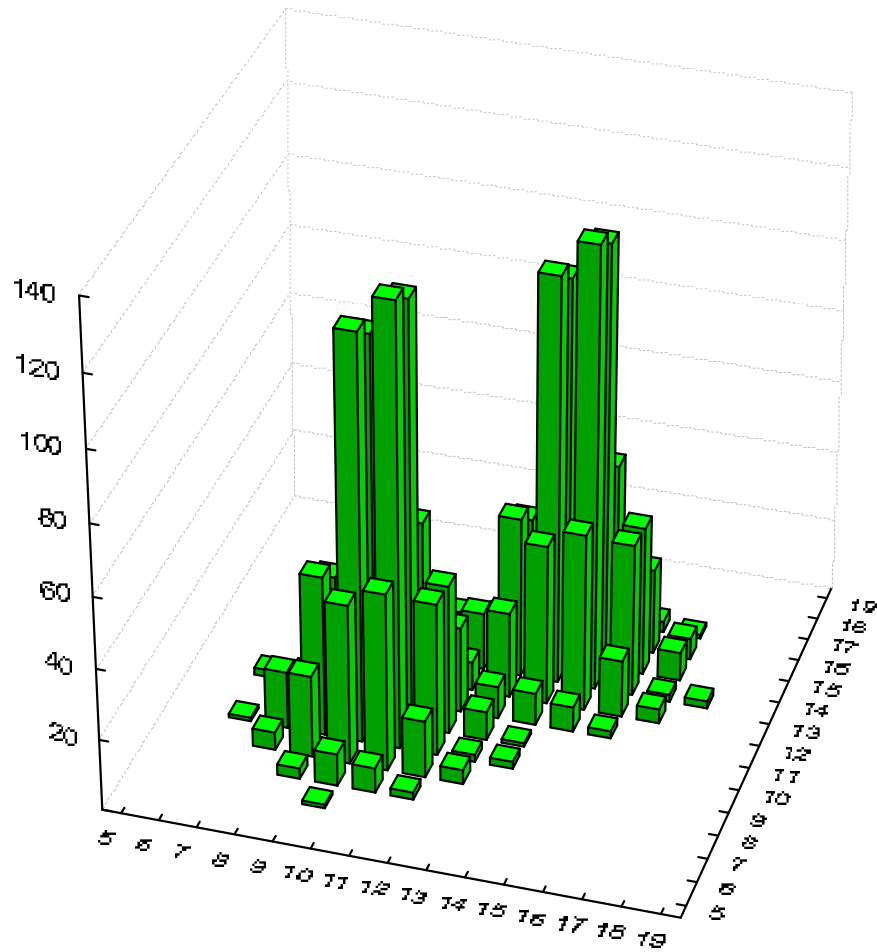
Hotellingovo rozdělení

- Jedná se o zobecnění t- rozdělení pro p -rozměrný prostor
- Uvažujme regulární čtvercovou matici A p -tého řádu a rozdělením $W_p(\nu, \Sigma)$ a na A nezávislý p -položkový vektor \mathbf{a} s rozdělením $N_p(\mathbf{0}_p, \Sigma/c)$ Potom kvadratická forma $Q_1 = c \mathbf{a}^T A^{-1} \mathbf{a}$ má Hotellingovo rozdělení $T^2(p, \nu - p + 1)$.
- V jednorozměrném normálním rozdělení se při testování hypotéz o střední hodnotě používá statistika (jednovýběrový t-test) $X \sim N(\mu, \sigma^2) \longrightarrow \frac{\bar{x} - \mu}{\sqrt{\frac{s^2(x)}{n}}} \sim t(n-1)$
- Druhou mocninu této statistiky můžeme upravit a zapsat ve tvaru $t^2 = n(\bar{x} - \mu) [s^2(x)]^{-1} (\bar{x} - \mu)$ Tento výraz odpovídá p -rozměrné statistice, vhodné k úsudku o μ , která má Hotellingovo rozdělení T^2 s p a $n-p$ stupni volnosti, jedná se tedy o zobecnění t- rozdělení pro p -rozměrný prostor. Můžeme tedy psát $\mathbf{x} \sim N_p(\mu, \Sigma) \longrightarrow n(\mathbf{x} - \mu)^T S^{-1} \sim T^2(p, n - p)$

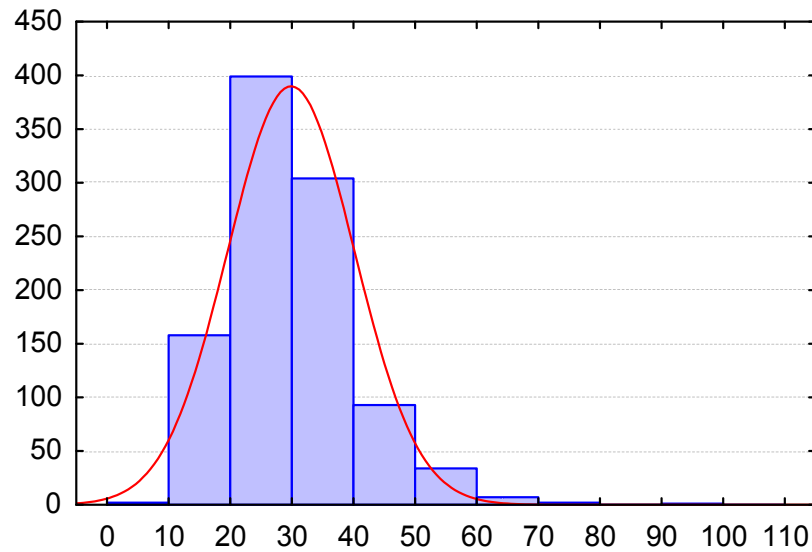

Normalita ve vícerozměrném prostoru

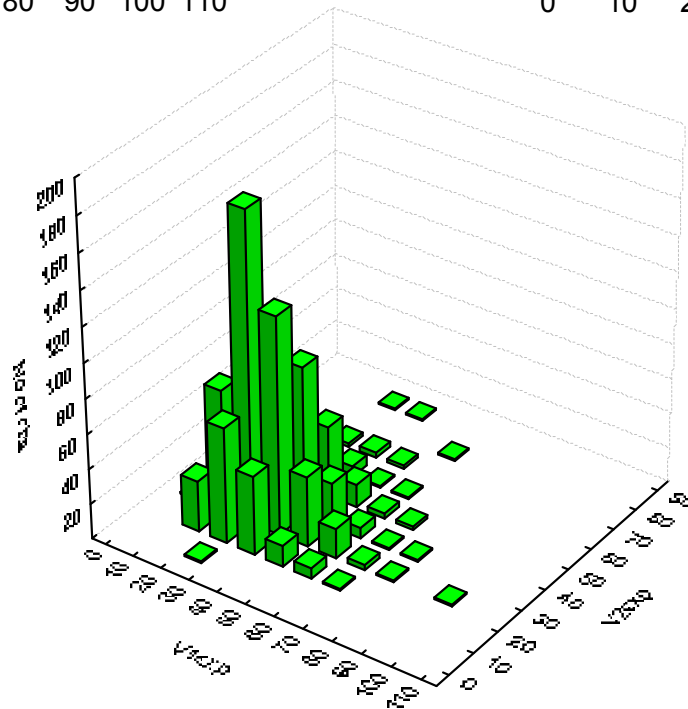
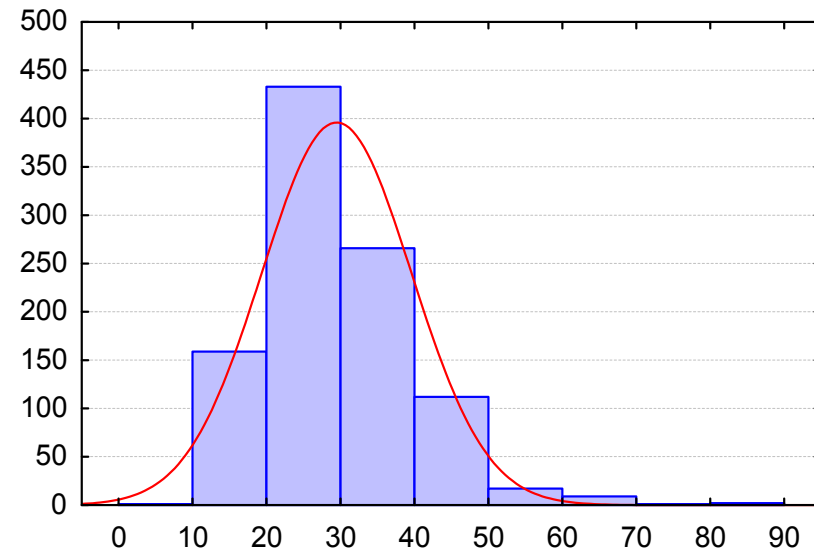
- Normalita ve vícerozměrném prostoru

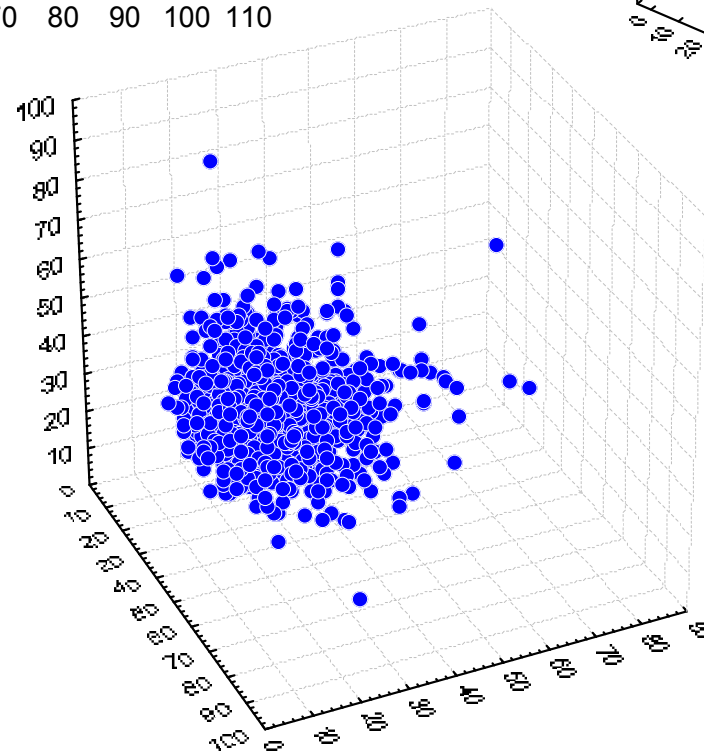
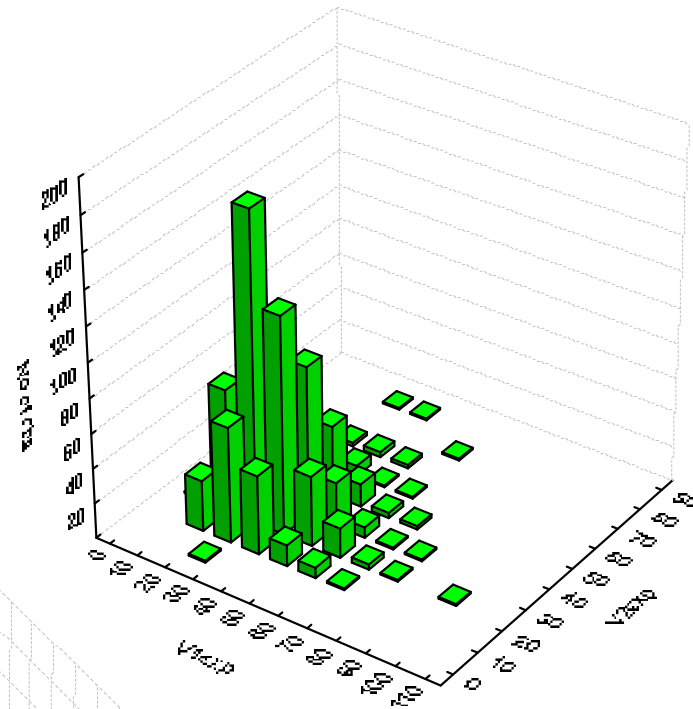
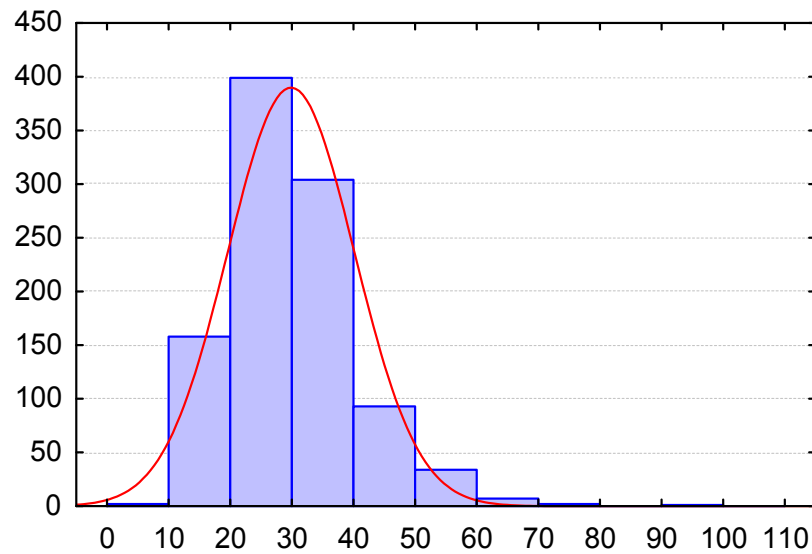
Nenormální rozložení ve vícerozměrném prostoru

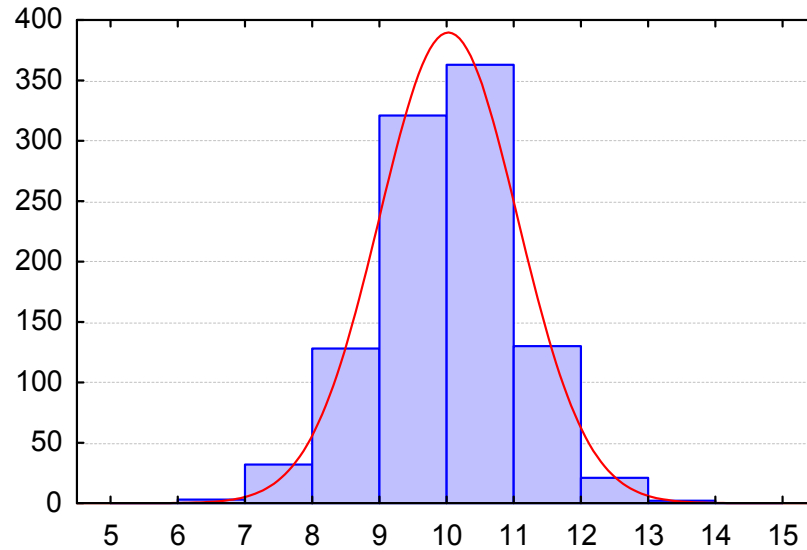
+

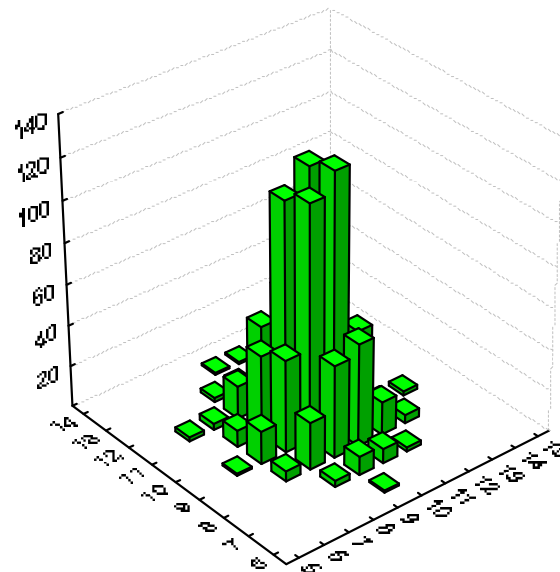
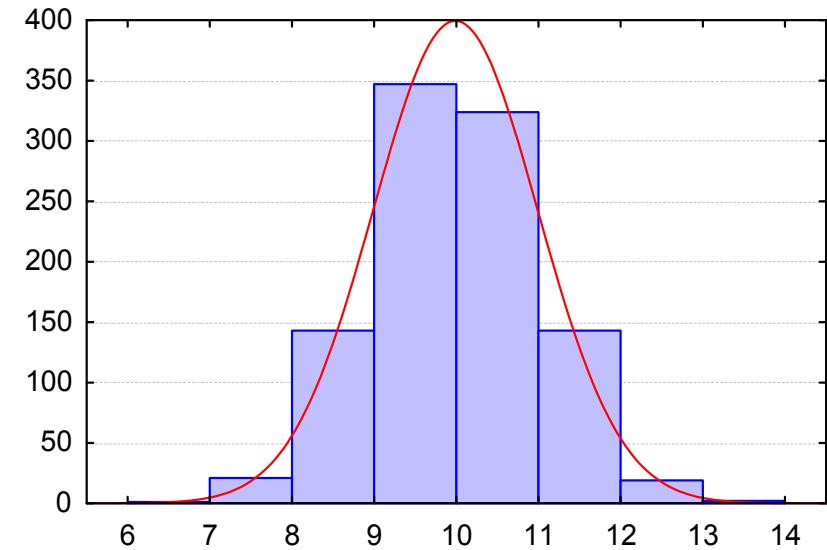
Nenormální rozložení ve vícerozměrném prostoru

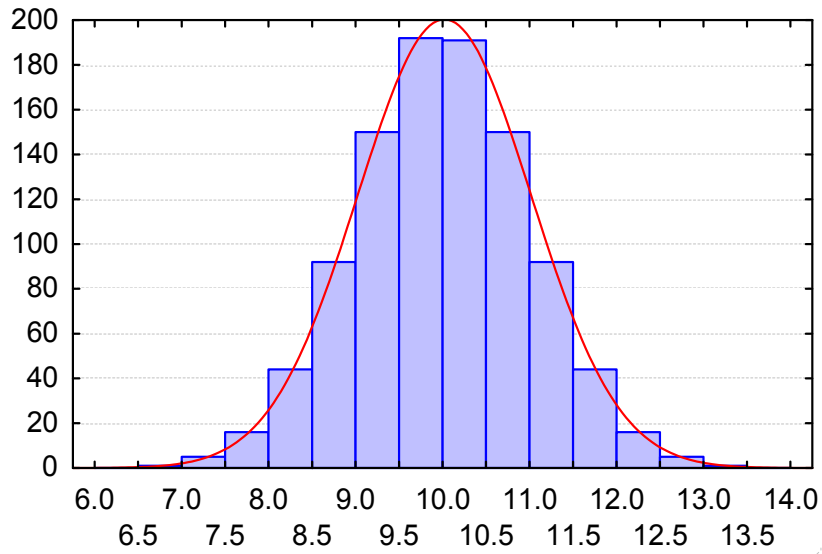
Je normalita v jednorozměrném prostoru jedinou podmínkou vícerozměrné normality?

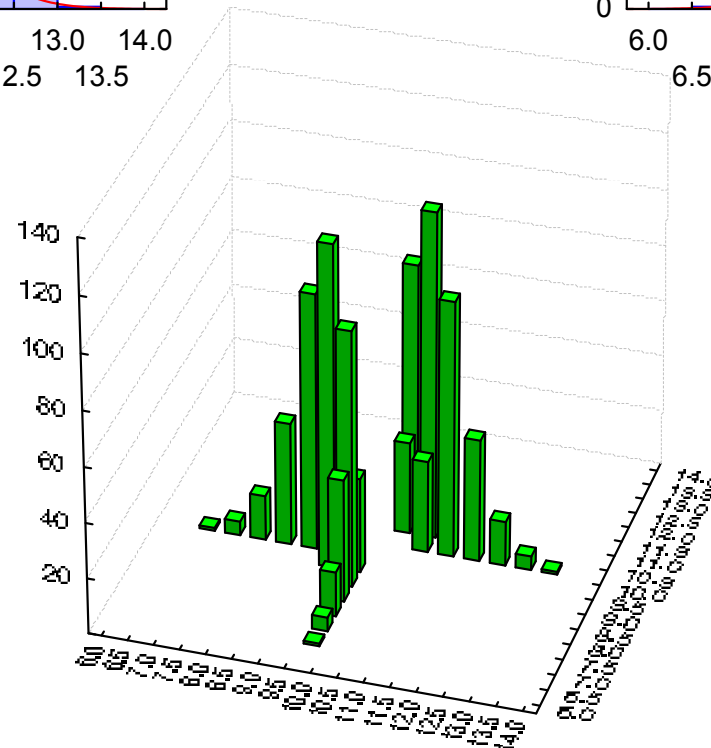
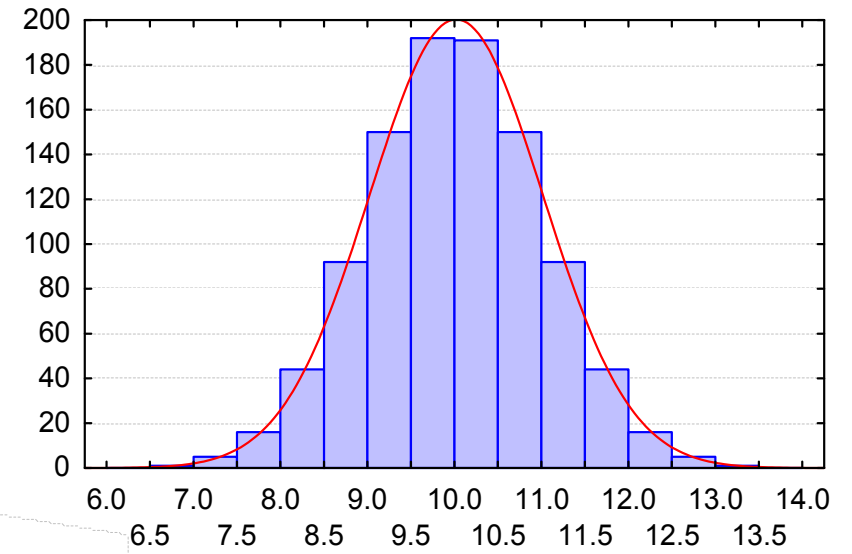
+

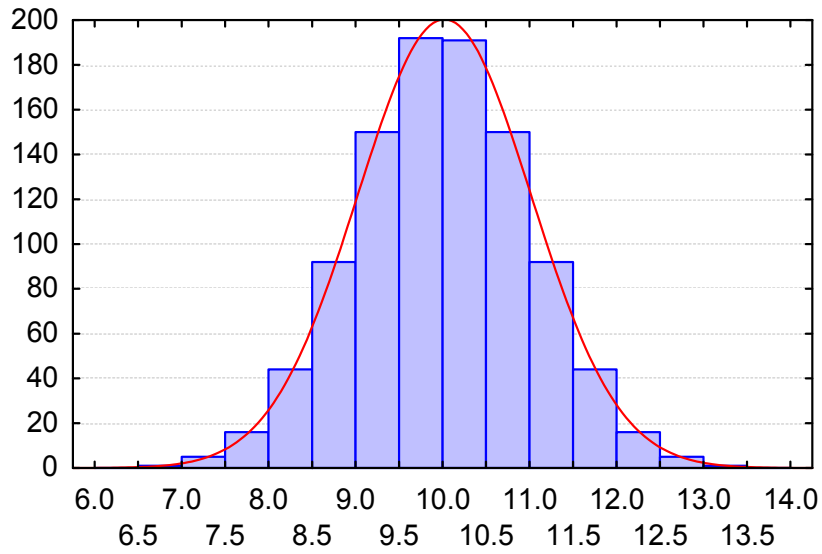
Je normalita v jednorozměrném prostoru jedinou podmínkou vícerozměrné normality?

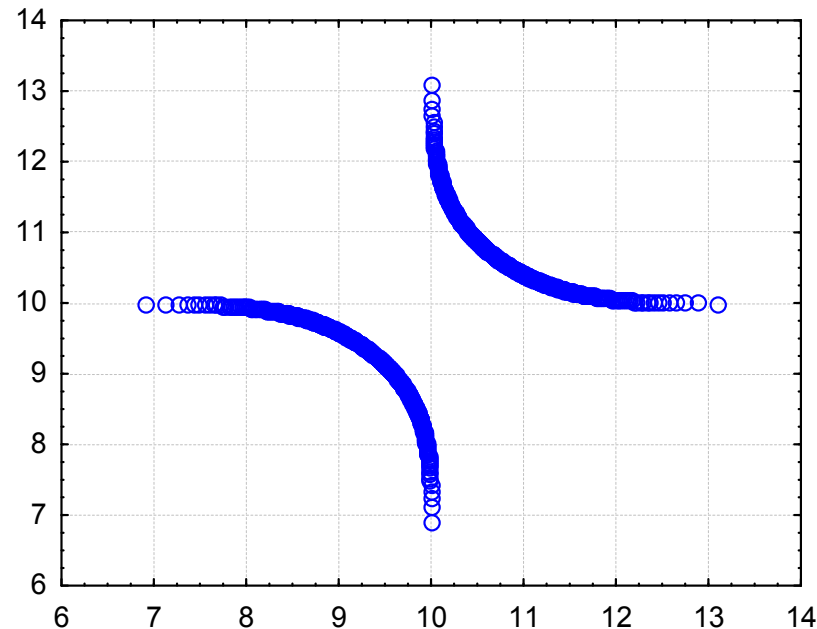
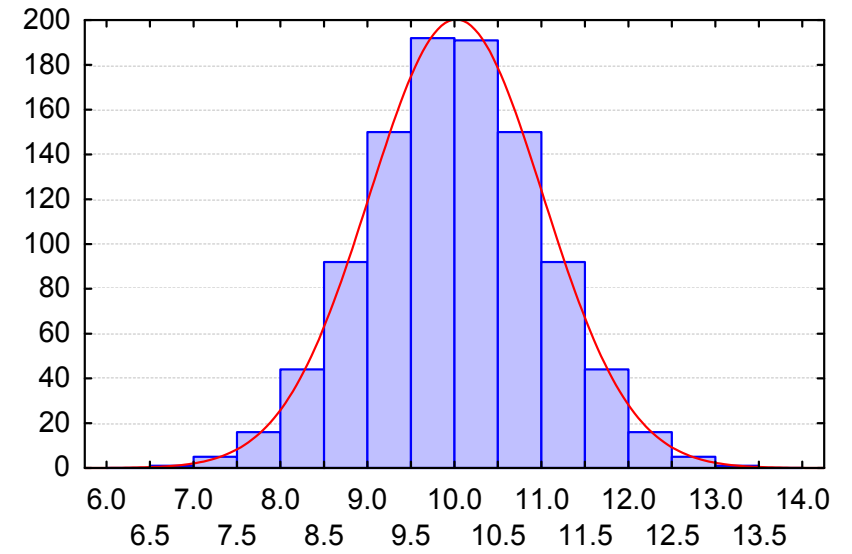
+

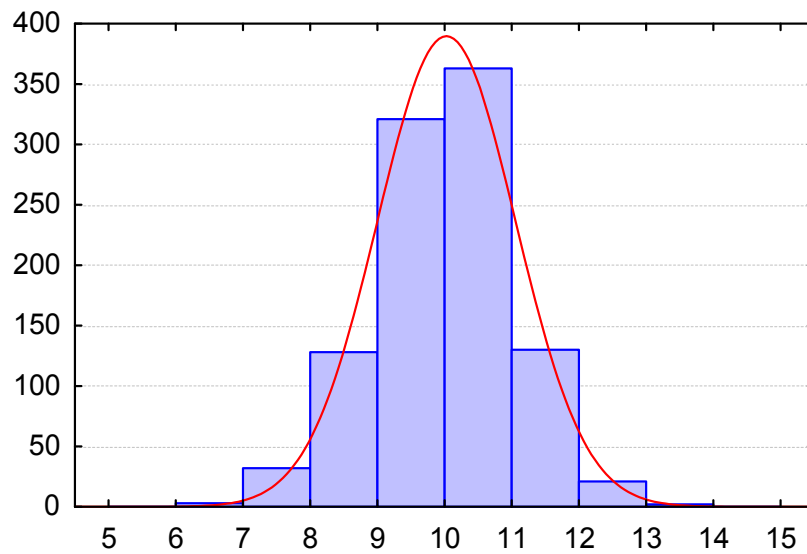
Je normalita v jednorozměrném prostoru jedinou podmínkou vícerozměrné normality?

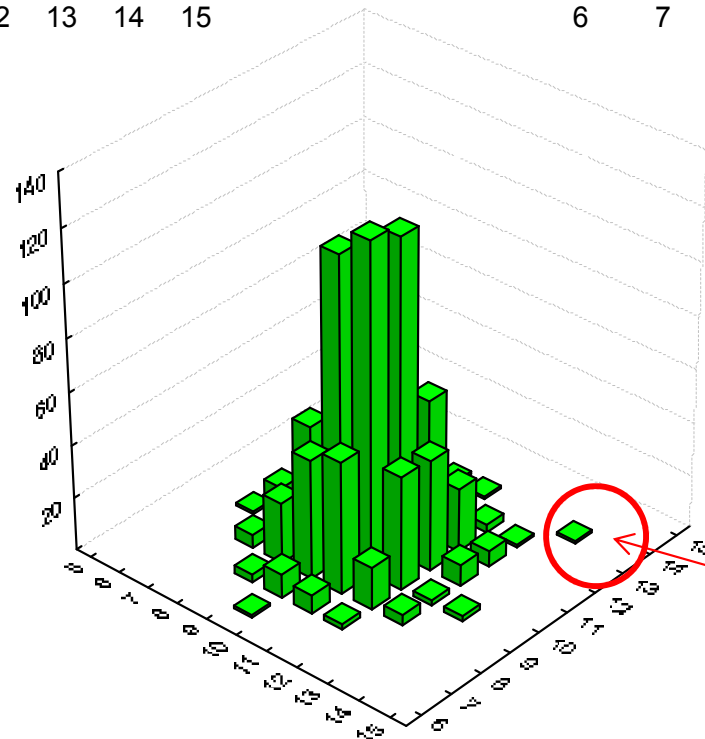
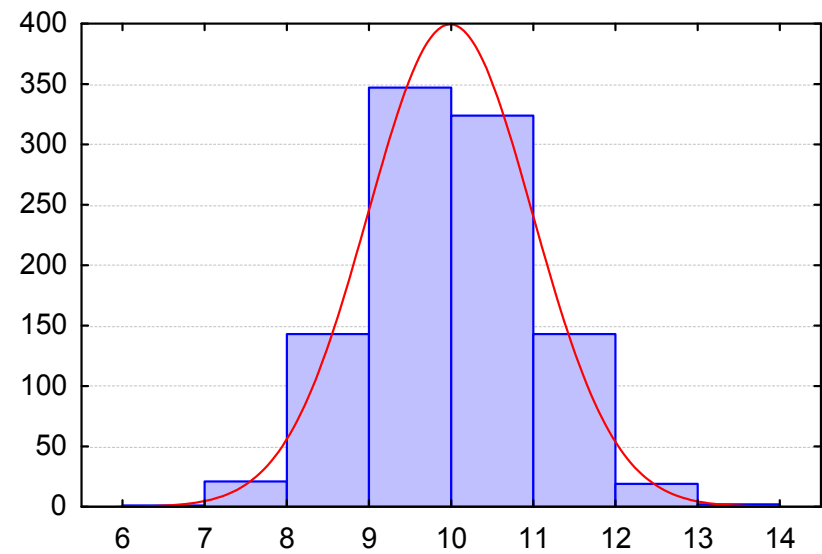
+

Vícerozměrný outlier

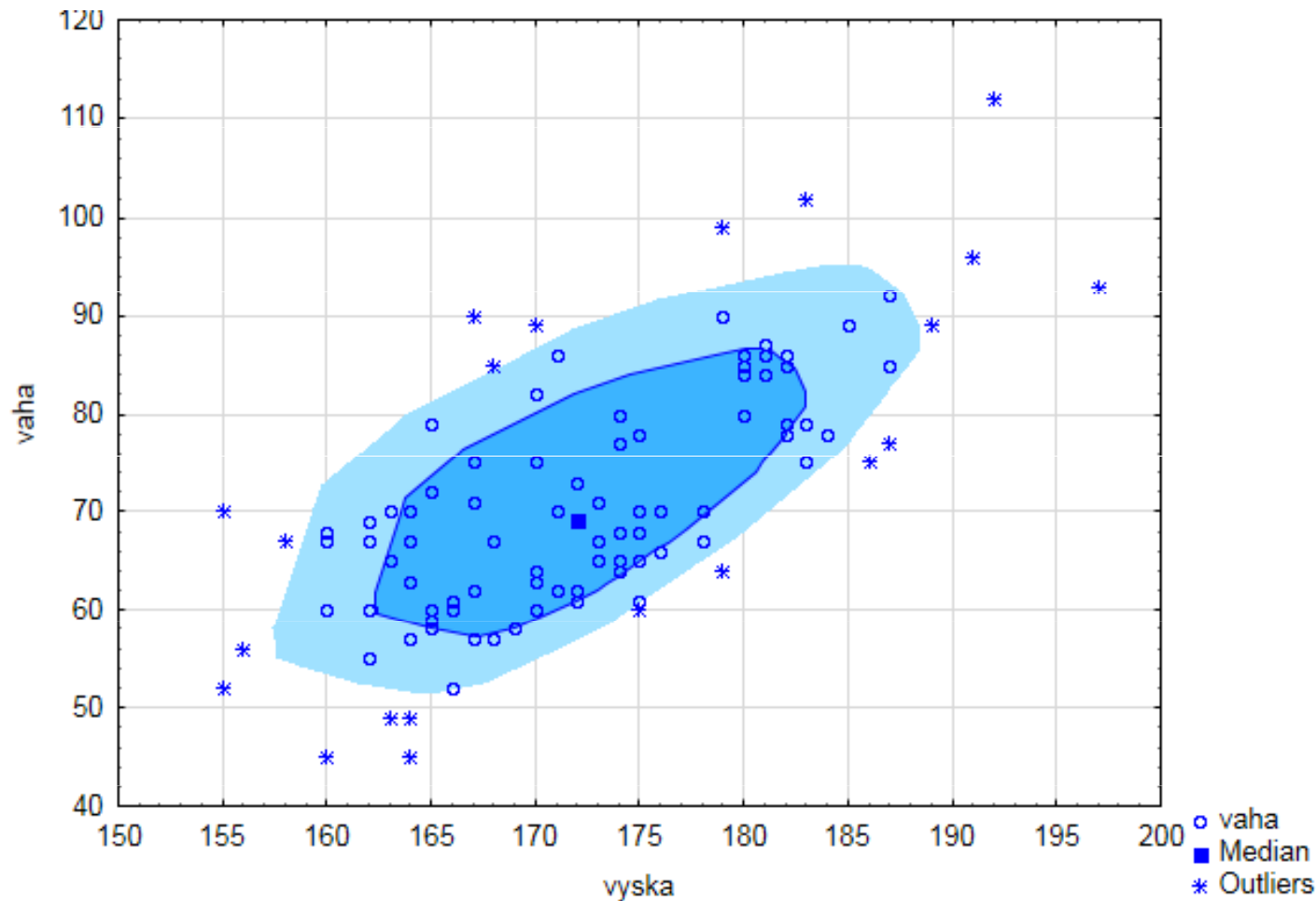
+

Vícerozměrná odlehlá hodnota (outlier)

Ověření dvourozměrné normality

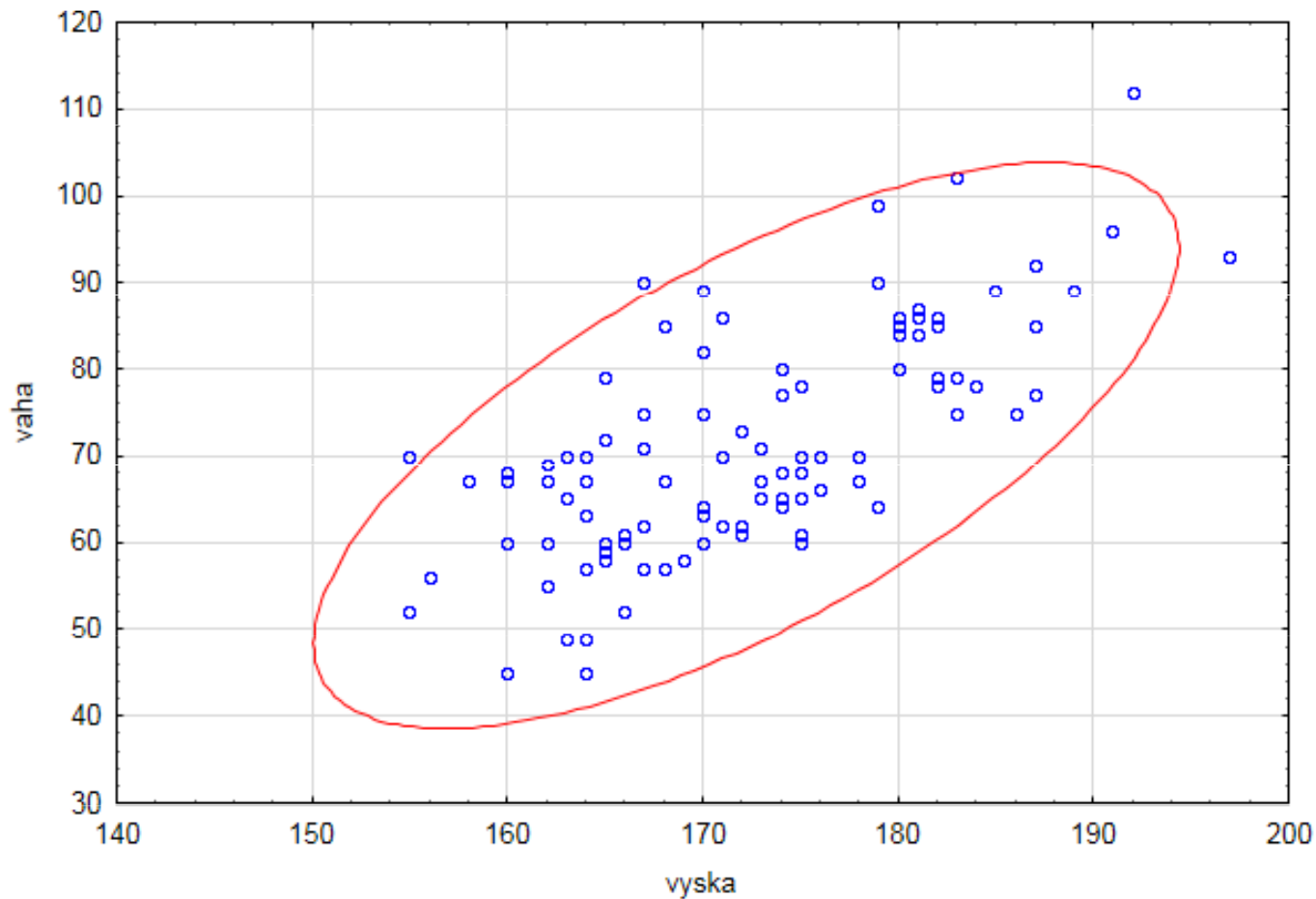
Bagplot = „bivariate boxplot“ (tzn. „dvourozměrný krabicový graf“)

v softwaru Statistica: Graphs – 2D Graphs – Bag Plots

Ověření dvourozměrné normality

Vykreslení regulační elipsy („control“ ellipse):

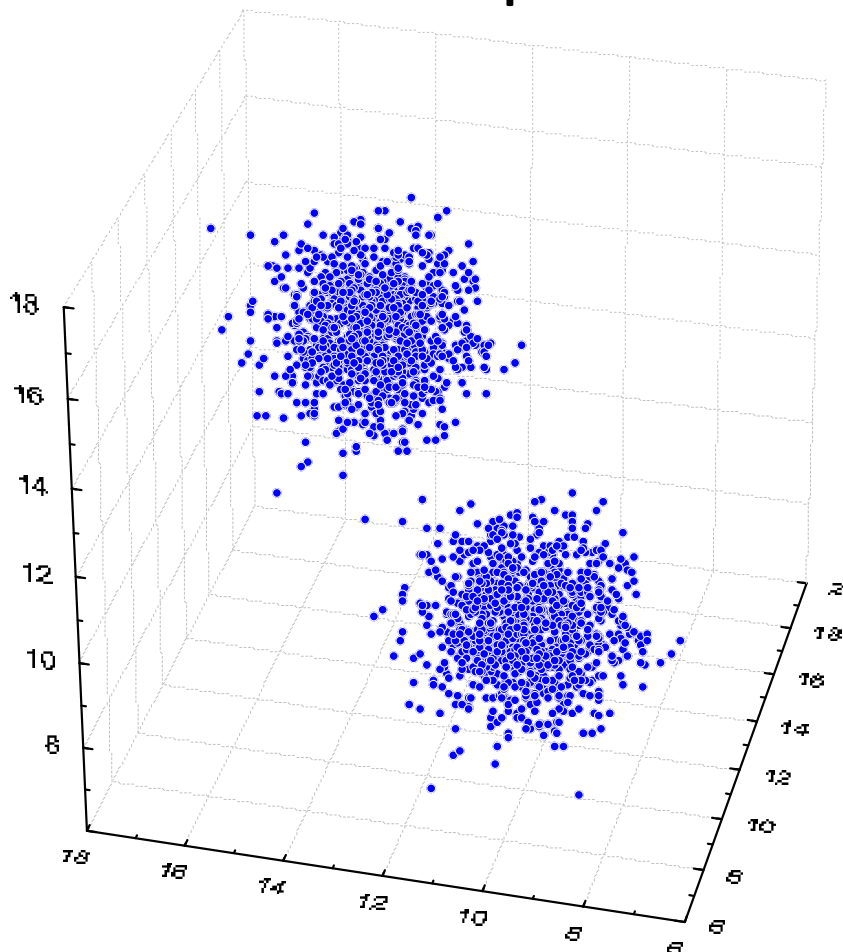
v softwaru Statistica: Graphs – Scatterplots – na záložce Advanced zvolit Elipse Normal

Srovnání průměrů ve vícerozměrném prostoru

- Pro zobecnění t-testu pro p rozměrů se využívá Hotellingovo rozdělení

$$T^2 = \frac{n_1 n_2}{n} (\bar{x}_1 - \bar{x}_2 - \delta)^T \bar{S}^{-1} (\bar{x}_1 - \bar{x}_2 - \delta)$$

- kde $\delta = \mu_1 - \mu_2$ (nejčastěji $\delta = 0$), má opět Hotellingovo rozdělení s parametry $p, n - p - 1$

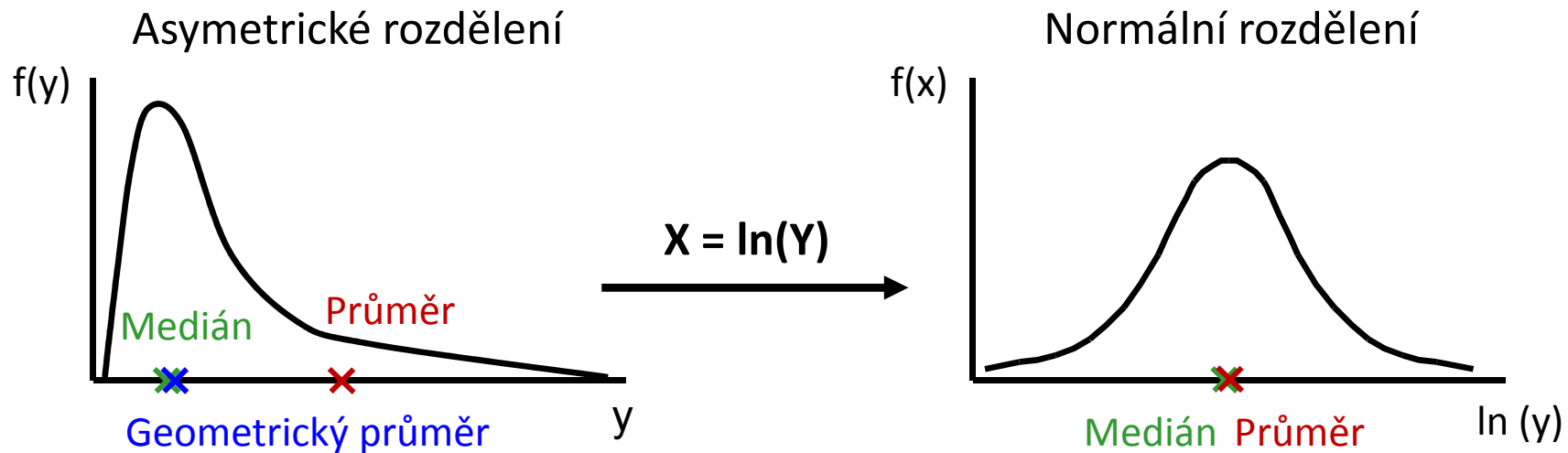
T-tests; Grouping: group (vicerozmerne_modelove)											
Group 1: 1; Group 2: 2											
Hotelling T2=23280.9 F(3,1996)=7752.5 p<0.0000											
Variable	Mean 1	Mean 2	t-value	df	p	Valid N 1	Valid N 2	Std.Dev. 1	Std.Dev. 2	F-ratio Variances	p Variances
V1	10.00068	14.00068	-87.3755	1998	0.00	1000	1000	1.023659	1.023659	1.000000	1.000000
V2	9.96685	13.96685	-89.5768	1998	0.00	1000	1000	0.998503	0.998503	1.000000	1.000000
V3	10.00140	14.00140	-88.5272	1998	0.00	1000	1000	1.010342	1.010342	1.000000	1.000000

Typy transformací a jiných úprav vícerozměrných dat

- normalizace dat (= převod na normální rozdělení)
- standardizace dat
- min-max normalizace
- centrování dat
- odstranění vlivu kovariát na jiné proměnné

Normalizace dat

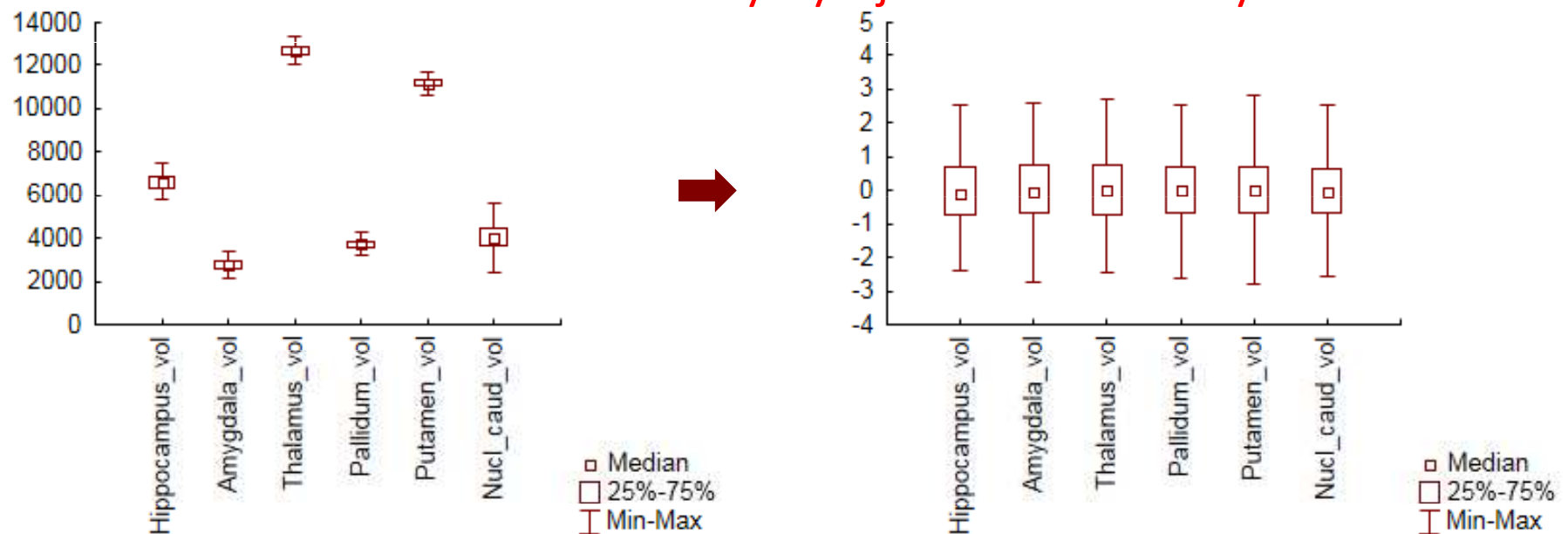
- převod na normální rozdělení (normalita je předpokladem řady statistických testů).
- např. **logaritmická transformace**: $X = \ln(Y)$ nebo $X = \ln(Y+1)$, pokud data obsahují hodnotu 0

- další příklady:
 - **odmocninová transf.** (pro proměnné s Poissonovým rozložením nebo obecně data typu počet jedinců, buněk apod.: $X = \sqrt{Y}$ nebo $X = \sqrt{Y + 1}$)
 - **arcsin transformace** (pro proměnné s binomickým rozložením)
 - **Box-Coxova transformace**

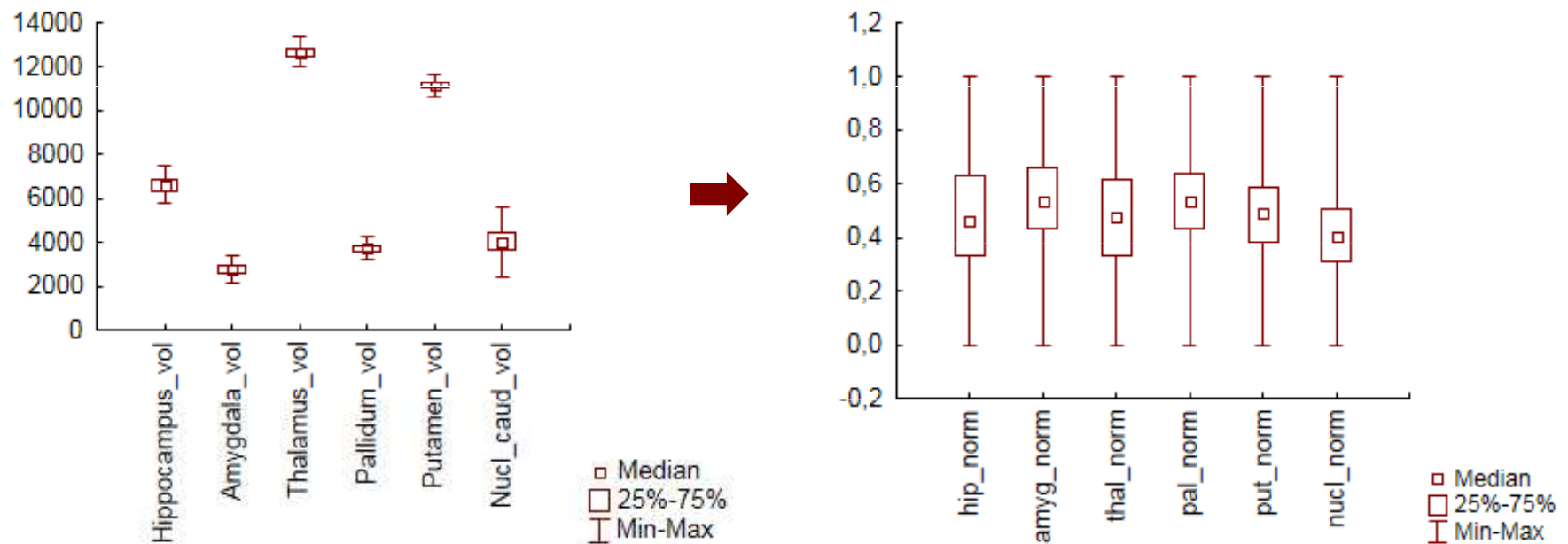
Standardizace dat

- důvod: převod proměnných na stejné měřítko
- standardizace: $z_i = \frac{x_i - \bar{x}}{s}$ (tzn. odečtení průměru od jednotlivých hodnot a podělení směrodatnou odchylkou)
- proměnné budou mít rozsah přibližně od -3 do 3
- získáme tím současně i tzv. z-skóre (které vyjadřuje, o kolik směrodatných
- **pozor: standardizace je nevhodná v případě, že proměnné nemají normální rozdělení a že se v datech vyskytují odlehlé hodnoty!!!**

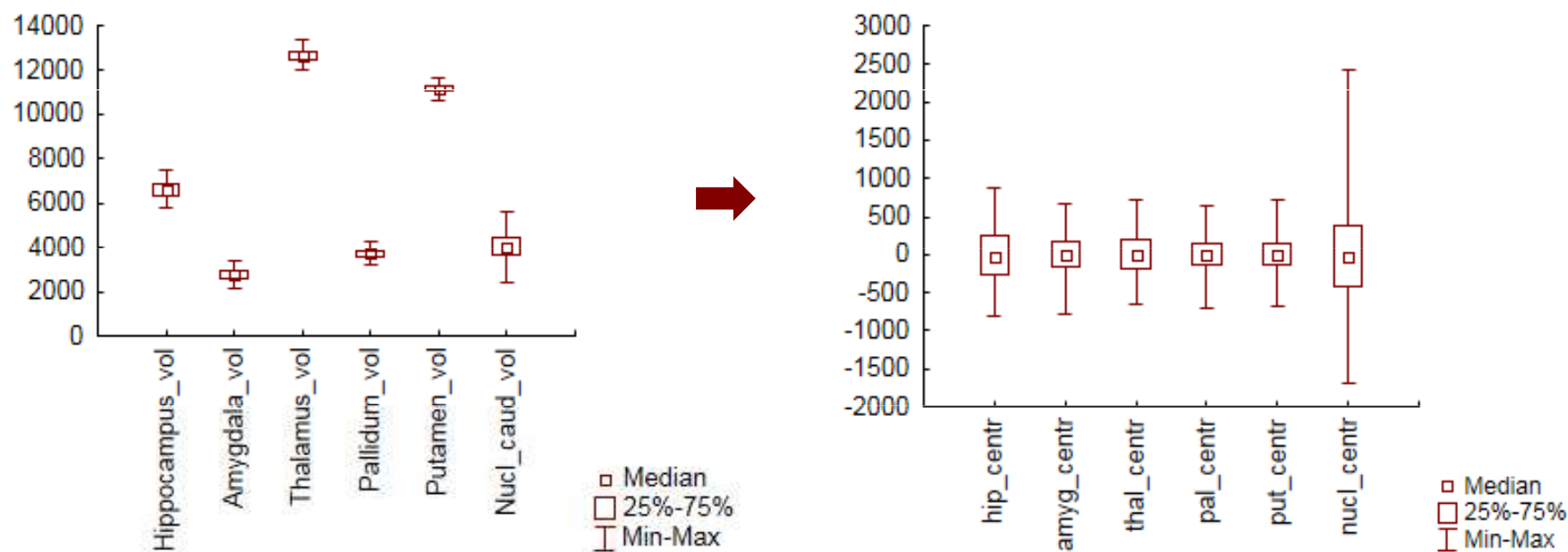
Min-max normalizace

- důvod: převod proměnných na stejné měřítko
- oproti standardizaci vhodná i na proměnné nemající normální rozdělení či obsahující odlehlé hodnoty
- min-max normalizace: $y_i = \frac{x_i - \min(x)}{\max(x) - \min(x)}$
- rozsah hodnot proměnných po min-max normalizaci je od 0 do 1

Centrování dat

- odečtení průměru od dat – získáme novou proměnnou, která bude mít průměr roven nule
- důvod: centrování je důležitou podmínkou některých pokročilých statistických metod (např. klasifikačních)
- centrování: $z_i = x_i - \bar{x}$

Odstranění vlivu kovariát (tzv. adjustace)

1. V prvním kroku definujeme regresní model vztahu kovariáty (např. věku) a dané proměnné
2. Pro každého pacienta je vypočteno jeho reziduum od regresní přímky $\uparrow\downarrow$
3. Reziduum (představující hodnotu parametru po odečtení vlivu věku, jeho průměr je 0) je přičteno k průměrné hodnotě parametru

4. Výsledná adjustovaná hodnota má odečten vliv věku, ale zároveň není změněna číselná hodnota parametru

